

ED. CĀLĪTIS

LAIKMETA VARONI

JOKS TRIJOS CĒLIENOS

J. ROZES APGĀDĪBĀ, RĪGĀ, KR. BARONA IELĀ № 5

Personas.

Jānis Pintulis — saimnieks, sabiedriska darbinieks.

Lizbete — viņa sieva.

Rozalinde — meita, stud. med. un X. katēgorijas ierēdne Rīgā.

Alfonss Rutkis — godīgs jauneklis, tekošo ūdeņu eksploatācijas padomes loceklis, Rozalindes līgavainis.

Seskis — Pintuļa kaimiņš, sabiedriska darbinieks.

Donats — puisis Pintuļos.

Marlize — kalpone turpat.

Artūrs — ganu zēns.

PIRMAIS CĒLIENS.

Skatīve: Mantkārīga saimnieka istaba. Pa labi durvis uz āru. Prospektā durvis uz blakus istabu pašu galā, pa kreisi — uz saimes galu. Tās stāv atvērtas. Liela podiņu krāsns, skapis pa labi, galds un daži vienkārši krēsli. Pie sienas plauktiņš ar dažām vecām grāmatām un sikumiem. — Vasaras svētrīts.

Pirmais skats.

Donats. Artūrs.

Artūrs (uznāk no kreisās; sauc). Nu, nāc droši, Donat! — Redzi, kā es... Vai tev bail? —

Donats. Es beistos gan. Te navīna nav.

Artūrs. Vi-h, kāds tu, Donat, esi zaķa pastala! No kā tad tu bīsties, ja te neviena nav. Redzi, kā es. . .

Donats (uznāk). Saimnieks buis bļaus. Viņš cīši nagrib, kai mēs te nākam.

Artūrs. Saimnieks? — Bļaus?! — Redzi, kā es. (Atsēžas krēslā un kuļina kājas.) Kā es nebīstos?! Vai tad mums nav brīv prasīt no saimnieka savu naudu?

Donats. Brīv ta brīv, bet te navīna nav, kam prasīt.

Artūrs. Pagaidīsim, kamēr ienāk. — Bet tu, Donat, neatlaidies. Mazākais piecus latus prasi. Zini, trīs man, divi tev pašam. Tik jau vakarā vajadzēs kopā ar citiem puisiem arī kādu špukteri iemest. Un, kas tad tu būsi par vīru! — pulkstenis kabatā, sudraba ķette pār visu krūti, blašķīte rokā. . . Lai tad tev stājas vēl kāds pretī. (Rezignēti.) Ak, Donat, ja es būtu tavos gados! . . . Zini, Donat, neviena meita. . . Un kuŗš puisis gribētu man pogas izgriezt, tam, zini, nu — —.

Donats. Nā, uz kaušanus es naešu. Kad mani nakaitinoj... Bet kad sakaitinoj, tad — bratčkiņ, — lobāk narādīs.

Artūrs. Ei, ei! Kā tad tevi var sakaitināt? Es gribētu redzēt, kāds tu izskaties sakaitināts.

Donats. Na, puišķiņ, lobāk nagribi vis tu radzēt! . . . Aizviņu gods. . . Tis bej Bolva tiergā. Tis ir cīši lils tiergs. Ūtra taida tierga, kai Bolvos, pasaulē nav. . . A es beju idzērs čorku un kaidis sābrs man plijās viersā: „Donat, tu esi vuška, Donat, tu taidis un tu taidis un pigu man zam nāseim. A tad es apskaitus. Kā grābu tu pošu deisteli, tai visu tiergu izsītu vīns pots. . . Ar mani, tu puišķiņ, nasāc vis! Nu tevis man biutu tikai vīns grābīns, vīns plēsins un — beigts tu biutu. . . kai vorde. . . Pavej štā — —.

Artūrs (bēg ap galdu). Donat! . . . Donat, mīlais, es jau tevi nekaitinu. . .

Otrais skats.

Donats. Artūrs. Lizbete.

Lizbete (ienāk no labās; pārsteigta). Donat! . . . Artūr! . . . Ko tas nozīmē?! —

Artūrs (attapies). Saimniec, mēs meklējam saimnieku. . .

Lizbete. Tu meklē saimnieku? . . .

Artūrs. Mēs abi. . . Donats un es. . . Mums vajag naudas, saimniec. Šovakar puiši Pupilakstos rīko ballīti un tur mēs gribam aiziet. . .

Lizbete. Žēlīgais Dievs! Tu iesi uz Pupilakstiem ballēties, bet kas tad lopus ganīs? Ko tu domā, es turēšu savus lopus kūti, kamēr tu ballēsies pa Pupilakstiem?

Artūrs. Nē, saimniec, es iešu tad, kad lopi vakarā būs pārdzīti. Mums tā norunāts. . .

Lizbete. Norunāts? — Nē, mums nav vis tā norunāts! Kad lopi būs pārdzīti, tev būs ienest žagarus, tev būs saplēst zāli sivēniem, tev būs. . . Tā, mums cieši un skaidri norunāts un tu nedomā man veldrēt! Citādi no algas nost! —

Artūrs. Saimniec, žagarus es sanesīšu diendusas laikā, zāli saplēsišu vakarā. . . Viss būs, kā vajag. . .

Lizbete. Nebūs vis viss, kā vajag! — Kad tā būs, tad tev vēl kaut ko vajadzēs padarīt. . . Jā, nedomā tu man. . . Un tu Donat?! — Kas dzirdis zirgus, kad tu iesi uz Pupilakstiem? —

Donats (apjucis mīņājās un stomās).

Artūrs. Zirgus padzirdīs, saimniec, zirgus padzirdīs. . .

Lizbete. Kas tad tu esi Donatam par konzulentu? Paskaties tik! Vai viņam pašam rīkles un žaunu nav?

Donats. Ir gan, saimnīc, a ku Artūrs runoj, tīs ir — —.

Lizbete. Nu, kas tas ir, ko Artūrs runā?

Artūrs. Jūs zināt, saimniec, kāds Donats. . . Mums bija norunāts. . .

Donats. . . . tīs ir taisnība: man vajag naudas nu saimnīka. . .

Lizbete (Artūram). Atkal norunāts! Kādas kumpanas jūs man te taisāt, man aiz muguras?! Jums jau viss norunāts un norunāts! (Donatam.) Tu gribi naudu? Kur saimnieks jums darbu dod, tur prasāt no viņa naudu, ne šē! — Es negribu. . . es negribu, ka gājēji vazājas pa manām istabām un visu izspiego. . . Es negribu, saprotat! Tagad ejat un — un gaidat, kamēr saimnieks jūs sauc. . .

Donats. A, dzirdej, Artūr, — blāurs gan! —

Lizbete. Ejat un gaidat, kamēr jūs sauc. (Bīda Artūru pa kreisi, kas negrib iet.) Un tu, puika, ne soli, ne soli nedrīksti šē spert. . .

Trešais skats.

Lizbete viena. Marlīze.

Lizbete (viena). Ne kauna vairs ne goda! Un ar katru gadu trakāk un trakāk. (Paveļ skapja durvis un grib no tā ko izņemt, tad apdomājas, atliek atpakaļ un aizveļ skapi.) Es nezīnu, kas tad būtu, ja mēs saimnieki tā necīnītos, tā neplēstos?! Laikam gan, tad pienāktu pastardiena arī bez Antikrista. . . Un valdīšana? — Tai nekās! Lai mēs izciešam visu sutu, lai mēs plēšamies ar šiem, ar šiem. . . (Sauc). Marlīz, Marlīz! . . .

Marlīze (iesteidzas no kreisās). Jā, saimniec.

Lizbete. Vai putra gatava?

Marlīze. Jā, saimniec.

Lizbete. Tad liec saimei galdā.

Marlīze. Jā, saimniec. (Grib iet.)

Lizbete. Un tu, Marlīz, arī uz to Pupulakstu puīšu ballīti? . . .

Marlīze. Jā, saimniec. . . man, saimniec. . .

Lizbete. Žēlīgs Dievs! Katru svētdienu ballītes, katru svētdienu... Kādu galu viss tas ņems?! — Tu, Marlīz, esi tāda godīga, klusa un kaunīga meita. No tevis gan es to nedomāju. . .

Marlīze. Jā, saimniec. . .

Lizbete. Vai tu, Marlīz, nemaz neesi apdomājusi, ka tādai jaunai, kaunīgai meitai, kāda tu esi nav vis diez' cik droši tā katru svētvakaru daudzīties ar piedzērušiem puīšiem krūmu ballītēs? Cik tad tur vajag, kad kāja slīd un — un — —.

Marlīze (konfuzi). Jā, saimniec. . .

Lizbete. Un savu naudiņu, savu grūti pelnīto naudiņu jūs nodancojat, tā nogāvilējat! Skataties taču uz mums, saimniekiem. Vai mēs tā ballējamies? — Nē, mēs tā nedaram. . .

Marlīze. Man, saimniec, naudas šodien nevajag. . . Man jaunas kurpes.

Lizbete. Ak, naudas nevajag? — Nu, tad ej vien. Ko tad tur darīt: kamēr cilvēks jauns, tikam jau jāpriecājas, kad pienāks vecums... Jā, ej tagad un liec saimei putru galdā: Pats nāk. . .

Ceturtais skats.

Lizbete. Marlīze. Pintulis.

Pintulis (Uznāk no labās).

Lizbete. Jā, liec galdā putru, katram pa silķei un — ēdat...

Marlīze. Jā, saimniec. . .

Lizbete. Un launaga laikā tu vari arī aiziet uz to ballīti. . . ja jau tā prāts uz to laužas. Citādi jau miera nebūs, kamēr tās jaunās kurpes būs pa krūmiem nošurātas.

Pintulis. Atkal balle? Katru svētdienu balle?! — Jūs jau zemes lodi izsitīsit no eņģēm tā dancodami! —

Lizbete. Es jau to pašu saku, bet vai tad tu jauņiem prātu ierunāsi! (Marlīzei.) Tagad ej un neaizmīr-

sti, ko es tev teicu: piesargies. Kā pēc nav jāraud rūgtas asaras un tad nesaki, ka neviens tev nav labu padomu devis.

Marlīze (konfuzi). Jā, saimniec...

Lizbete (pavada Marlīzi līdz durvīm). Tu jau esi prātīga meita, ar tevi jau vēl var iztikt. . .

Piektais skats.

Lizbete. Pintulis.

Pintulis (nomet cepuri uz galda un sēstas). Kur tad šodien šiem tā balle? —

Lizbete. Pupulakstos. Un mūsējie visi kā spārnos! . . . Donats, Artūrs, Marlīze. . . Donats prasa naudu.

Pintulis (izmisis. Ieplēš rokas). Tja, tja tja! — Viņi ballējās — ar mūsu naudu, ar manu naudiņu. . .

Lizbete (izņem no skapja šķīvi un nes uz galda). Es jau to pašu saku. (Čukst.) Es te šorīt pacepu ko sālitāku, iekod. (Skalī.) Saimniek, vai putas arī gribi brokastis? —

Sestais skats.

Lizbete. Pintulis. Donats. Artūrs.

Pintulis. Putras? — Es nemaz nezinu, es tāds saguris šodien. Lai paliek. . .

Donats (klupdams uzklūp uz skatuves no kreisās. Atpakaļ). Tu, puišķēn, nakoitinoj mani! Es saku, nakoitinoj!

Lizbete. Ū-jā, ū-jā, Donat, kas tad nu būs! (Ātri paķer no galda gaļas šķīvi un slēpdama to aiz sevis, noliek atpakaļ skapī.) Ej ēd, Donat! Vai es tev neteicu, ka saimnieks tevi pasauks, kad vajadzēs. . . ka tev nav brīv šē nākt iekšā.

Pintulis. Ko tu gribi?

Donats (pamazām nomierinās un saņemas). Man, saimnīk, naudas cīši vajag. Cīši stipri vajag. . .

Artūrs (uznāk un nostājas Donatam aiz muguras. Laiku pa laikam iedur tam ar ikšķi mugurā).

Pintulis. Tev vajag naudas? Šodien? Svētdienā? Kas tad tu esi: baznīckungs, šķesteris vai — pagāns?

Donats. Pagāns, es, saimniek, vis naesmu. To tu man nesaki. . .

Pintulis. Pagājušo svētdienu tev vajadzēja naudas, aizpagājušo. . . Kā pienāk svētdiena, tā tev naudas vajag. Tikai Dieva un baznīcas kalpi drīkst svētdienās prasīt un ņemt naudu tādēļ, ka tie ņem mīlestības dāvanas.

Donats. Bet viņu un aizviņu svātdīnu tu jau man naudas naīdevi. . .

Pintulis. Nu, jā, neiedevu. . . Un vai nav labi, ka neiedevu? Šodien tev viņas tāpat nebūtu un tu gribētu atkal.

Lizbete (visu laiku kaut ko cilājusi un pārcilājusi skapī, tad aizver un pieslēdz tā durvis). Tā tad tu, saimniek, putru nestrēbsi?

Pintulis (Lizbetei). Nē, es esmu tāds saguris.

Lizbete. Nu, labi, tad es arī nestrēbšu. Man arī tā kā dzert vien gribas, dzert vien. Nezin vai palikšu slima, vai kas. (Iet prom pa vidu, kaut ko slēpdama zem priekšauta.)

Septītais skats.

Pintulis. Donats. Artūrs.

Donats (dusmīgi Artūram). Es jau tev teicu, puīšķēn, pīvoldi nogus un nakoitinoj moni! . . . Ku tu man bukņi ribās? . . .

Pintulis. Jā, ko tas puika te? . . . Artūr, ko tu gribi? Ej ēd un marš ganos. . . Marš ganos! . . .

Artūrs. Ēs, saimniek, Donatam līdzī. Dodat gan Donatam šodien vismaz piecus latas! Viņš man parādā un man arī naudas vajag. Dodat gan. . .

Pintulis. Donats tev parādā? Tēv?

Artūrs. Jā, saimniek. Mēs iztaisijām maiņu: es dodu Donatam savu sudraba enkuri ar visu ketti, viņš man savas ermonikas un piedevām trīs latas. Dodat gan, saimniek. . .

Pintulis. Kas par enkuri? Puika, ko tu te muldi?
Artūrs. Savu sudraba enkura pulksteni es viņam
dodu. . .

Pintulis. Puika, vai tu traks? — Tu mainīsi
sudraba pulksteni pret Donata vecām ermonikām?! —
Nē, to es nepieļaušu. Tā ir krāpšana! Tu vēl neesi piln-
gadīgs. Es neļauju tev bez tēva ziņas to darīt. Un es
lai vēl dodu šādam tumšam veikalam naudu?! Ne
mūžam!

Donats. A man, saimnīk, nauda pīnokas.

Pintulis. Jā, pienākas? Cik? Mums vajag ap-
rēķināties. Tu zini, kāds mums līgums?

Donats. Zinu, saimnīk, kā nezināt.

Pintulis. Līdz rudeņam tu vari saņemt tikai pu-
si algas. . . Un zaudējumus nost, ko tu man esi no-
darījis. . .

Donats. Škodas, saimnīk? . . .

Pintulis. A, ko tad tu domāji? — Tu dzīvoši
kā bez galvas un acīm, tišu prātu putināsi manu mantu,
bet es lai ciestu?

Donats. Škodas, saimnīk?

Pintulis. Pagājušo nedēļu vien tu man ganībās
nozaudēji divus pinēkļus. Divus jaunus pinēkļus! Un
kur palika pātaga ar visu kātu, kad tu brauci sudmalās?
Uz tādu vīzi. . . uz tādu vīzi man būs jātur cilvēks, kas
vij tikai pātagas un pinēkļus, vij tikai pātagas un pinē-
kļus, bet mans Donats tik tos kaisīs. Tā neiet, mans mī-
lais! Darbā vajag turēt acis un prātu pie darba un manu
mantu sargāt, kā pašam savu.

Donats. Divi pinakļi! . . . Kū nu var maksāt divi
pinakļi? . . .

Pintulis. Ko var maksāt?! Brīnums, ko var
maksāt divi pinēkļi! Lai viņi maksā ko maksādami, bet
manta tā tomēr.

Astotais skats.

Donāts. Pintulis. Artūrs. Līzbete.

Līzbete (ienāk pa vidu).

Pintulis. Ja, tagad ejat! Paēdat un tad mēs,
Donat, aprēķināsimies. Tur nebūs tikai pinēkļi vien, bet

vēl šis tas! Man viss pierakstīts! (Bīda vienu un otru pa durvīm ārā. Artūram.) Bet tādas lietas tu, puika met no galvas laukā: pulksteni pret ermuniņām es mainīt nelaušu! Manā mājā no mūžīgiem laikiem dzīvojuši tikai godīgi ļaudis, bet nekādi krāpnieki, mietnieki! — Ja, tikai godīgi ļaudis! —

Artūrs. Tā nav nekāda krāpšana, saimniek. Tā ir godīga maiņa...

Pintulis. Tā, godīga maiņa? — Atnes man rakstu no sava tēva, ka viņš ļauj tev to pulksteni mainīt.

Artūrs. Tas jau ir mans pulkstenis, saimniek.

Pintulis. Ne vārda vairāk. Ejat tagad! Un tu, Donat, pagaidi, kamēr es tevi saucu. (Izbīda abus pa durvīm.)

Devītais skats.

Pintulis. Lizbete.

Lizbete. Es saku, tas puika labu galu neņēms. Līdz cietumam viņš uzstrādāsies kā likts, ja vēl ne līdz karātavām. (Māj Pintulam uz blakus istabu; čukstoši.) Eļ, nu — iekod. — Ak, Kungs, pašam savu mantu brūķējot jābēguļo. Bet citādi jau viņiem aiz skaudības acis izleks no pieres. (Skaji.) Un kas to būtu domājis? — Tēvs — zelts, kas zelts! Paklausīgs, padevīgs, piemīlīgs, čakls. Kur tas puika tāds lēcies?!

Pintulis. Lai Dieva rokā! — Nezāle nekad neiznīkst. (Iet pa vidu.)

Desmitais skats.

Pintulis. Lizbete. Artūrs.

Artūrs (uzlec no kreisās ar vēstuli rokā un panāk Pintuli pie durvīm). Saimniek, man vēstule jums...

Pintulis. Vēstule? Kas par vēstuli? Kas man rakstīs?

Artūrs. Šorīt pienotavā iedeva. Es pirmiņ aizmirsu jums to nodot un tagad atradu kabatā.

Pintulis (uztraukts). Patiesi vēstule! Kad tik nu — —

Artūrs. Saimniek, es gribēju jums vēl ko sacīt.

Pintulis (groza vēstuli rokā). Ak, Kungs, nenovērs savu žēlīgo aci no manis, nabaga zemes tārpiņa!... Vēstule!...

Artūrs. Par to pašu pulksteni es gribēju jums ko sacīt.

Pintulis. Ko tu gribi? (Lizbetei.) Še, skaties, vai tā pavisam man rakstīta? Man bez brilles tāda pagrūta lasīšana. (Artūram.) Ko tu gribi?! Ko tu te stāvi, kur lieliem cilvēkiem jārunā svarīgas lietas?! Tu vēl esi bērns, tu nevari visu dzirdēt un zināt. Ej!

Artūrs. Es gribēju jums vēl pateikt, ka tā nav, kā jūs domājat... Jūs domājat, ka Donats piekrāps mani, mainot savas vecās ermonikas pret manu pulksteni, bet tā nav. Tas pulkstenis nekur neder. Viņš neiet.

Pintulis (ieinteresēts). Tā, neiet?

Artūrs. Nē, neiet. Kad uzvelk, tad iet šņākdams un krākdams, ceieri tā vien, tā vien vērpijas apkārt, bet tad uz reizi štop. Tad jāvelk atkal.

Pintulis (smejas). Paskaties tik, tad jāvelk atkal?! — Bet arī Donata ermuņikas šņāc un krāc, kad sāk spēlēt. Ko tu ar tām darīsi?

Artūrs. Lai. Es viņas šovakar pat izlozēju Pulpakstu ballītē... Pa divdesmit santimetriem loze, piecdesmit lozes — skaties, man desmit latu rokā. Un trīs no Donata... Dodat gan, saimniek, Donatam tos piecus latus....

Pintulis (sajūsmināts). Puika, tev galviņa strādā. Jā, tev viņa strādā. Dienās tu tiksī tāļu. Nudien, tu būsi ministrs, vai... vai nokļūsi cietumā...

Artūrs. Cietumā gan ne, saimniek...

Pintulis. Pieminī manus vārdus: tu tiksī vai nu par ministri, vai sēdēsi aiz restēm, kā brālis! — Vai tu neesi dzirdējis, kā klājas tiem, kas dzenas pēc lielas un netaisnas peļņas? Kas iekāro netaisnu grasi?

Artūrs. Vai tad maiņa ir netaisna? Vai mantu izloze ir netaisna? — Visi cilvēki grib kļūt bagāti un laimīgi! —

Pintulis. Tu esi pārgudrs! Tas arī nav labi! Maiņa un izloze nav netaisna, ja to dara cilvēki, kam jau

kas ir. Bet tu? — Tu esi tikai gans Pintuļos. Tu pelni smuku loni, vai tev ar to nepietiek? Nākošo gadu tu varēsi līgt par puisī un pelnīsi vēl vairāk. Esi taupīgs un godīgs, tad tevi visi godās, kā tavu tēvu, kas visu mūžu līdz pat sirmam vecumam staigājis no mājas uz māju svārkus šūdams un godīgi maizīti pelnīdams.

Lizbete. Tēv, tā ir mūsu meitas vēstule! Rozalīndes vēstule! — Mans saldaiss bērns, ko gan viņš raksta, jāskatās...

Pintulis (nosplaujas sānus trīs reizes). Ak, tu pagāna meitēns, kā nobaidīja mani! (Artūram.) Nu, ja, es redzu, ka arī manas labās pamācības tev neiet pie sirds. — Tu jau esi par daudz samaitāts, par daudz! Ej tagad. Man jāredz, ko mana meita raksta, bet par tiem pieciem latiem es vēl padomāšu.

Artūrs. Dodat gan, saimniek...

Pintulis. Nu, ja, ja, ja! Ja jau tev nemaz nav savas dvēseles žēl...

Vienpadsmitais skats.

Pintulis. Lizbete.

Pintulis. Ak, tu pagāna meitēns, kā nobaidīja mani! Es iedomājos diezin ko! Tagad sākuši vazāties pa laukiem apkārt tādi revidenti... No Rīgas sūtīti... Kaimiņu pagastā atraduši diez' kādas blēdības bankā... Visiem direktoriem būšot jāiet cietumā. Dod šurp, to vēstuli!

Lizbete. Žēlīgais Dievs, direktoriem cietumā?! Kur tad tas dzirdēts?

Pintulis. Ej nu paprasi tiem tur! Itin kā mēs nezīnātu, kā viņi paši tur dzīvo. Bet tam zemniekam, tam zemniekam visi krit virsū. Tas vien tik nedrīkst ne tik, cik melns aiz naga... Ja — m (lasa). „Sirds mīlais tēvs, sirds mīlie vecākie. Vispirms apsveicu jūs ar daudz labām dienām — daudz labām dienām“ — — mm, kur tad palika?

Lizbete. Ko tu, auša, lasi tur?! Tā tur nemaz nestāv rakstīts. (Izrauj vēstuli un grib lasīt.)

Pintulis. Man tās acis... Nu, lasi tu. Lasi skaidri un skaļi, kā var saprast.

Lizbete. Pag, kur tad palika? Ja! (Lasa.) Mīļie vecāki! Steidzos jums paziņot, paziņot, ka mans vasaras at—va—li—li—nājums — atvaļinājums, — mans vasaras atvaļinājums sāksies ar nā—nā—košu—košu nedēļu...

Pintulis. Ko tas nozīmē?!

Lizbete. Tā te stāv.

Pintulis. Kas par atvaļinājumu?

Lizbete. Nu klausies tālāk! — Braukšu pie jums Un — une man līdz brauks mans nākamais — mans nākamais, nākamais...

Pintulis. Kādas aplamības tu tur bokstierē? — Atvaļinājums, nākamais?! — Paskaties labi, vai tā maz ir Rozalindes vēstule? Kas tur īsti ir parakstījies apakšā?

Lizbete. Ir, kā ne! Es jau izlasīju. Palūk, te stāv skaidri un gaiši teikts: Rozalinde Pintulis, stud. med. un — une... To ķeburi gan es nepazīstu, kas te pierakstīts klāt, bet lai Dieva rokā! — une Kate — Kate — Gorijās ierēdne. — Tā ir Rozalindes vēstule!

Pintulis. Dievs, tēvs, stāvi tu man klāt. Vai tas skuķis zaudējis prātu?!

Lizbete. Nu, pagaidi! Klausies, kas te stāv tālāk. (Lasa.) Mans nākamais Alfongs Rutkis, ļoti mīļš un godīgs jauneklis. — Tā tad, tēv, sagaidi nu tik meitu un znotu arī! —

Pintulis (dusmās). Tas skuķis pazaudējis prātu! Znotu? — Nu, to mēs vēl redzēsim, kāds znots viņš man būs! To mēs vēl tik redzēsim! — Es neesmu kaut kāds šāds tāds, kas kuŗam katram pasaules gājējam dos savu meitu. Vai es tādēļ sūtīju savu meitu augstās skolās, lai viņu, lai viņu... Ja! — Nē, tā tas nebūs nekad arī ne un ne par ko. Dakterienei viņai būs būt! Pārākai par visām pagasta meitām!... Godīgs un mīļš jauneklis... Jāsmejas! Ko man palīdz viņa godīgums?! — Bagātam viņam būs būt, ja viņš iedrošinas pacelt acis uz manu meitu, uz manu Rozalindi!

Lizbete. Bet, vecīt, par ko tad tu tā uztraucies?

Pintulis. Tā, un tu neuztraucies?! — Kad viņa piedzima, mēs sv. kristībā devām viņai Rozalīndes vārdu. Kādēļ mēs to darījām? Vai tu atceries, kādēļ mēs to darījām?

Lizbete. Atceros, kā ne.

Pintulis. Tādēļ mēs devām viņai tādu vārdu, kāds nav nevienai citai visā zemē, ka viņai būs būt pārākai par visām. Un tagad — godīgs jauneklis!

Lizbete. Bet vecīt — —

Pintulis. Es negribu nekā zināt no tāda godīga jaunekļa. — Ja ir godīgs, tad ir arī nabags! — Bez tam — — bez tam, ko viņa vazā vēl to svešo sievišķi līdz? Vai mana maize, mans biezpiens ir visas pasaules piedināšanai? Un prasi, vai tādiem pietiks ar maizi un biezpienu vien? Varbūt vajadzēs vēl pirkt kādu dozīti ķilavu, kādas desas vai kādus citus dārgus gardumus! Šinīs grūtajos laikos! —

Lizbete. Par kādu sievišķi tu runā?

Pintulis. Nu, par to pašu, kas brauks Rozalīndei līdz, par to Kati — Kati — kā taču viņu sauc?! (Izrauj vēstuli Lizbetei un lasa.) Ja — Kate Gorijās. — Kam man to vajag?!

Lizbete (izrauj savukārt vēstuli un pārbauda).

Ja, patiesi — Kate Gorijās. — Tā te stāv — jūsu mīļā meita Rozalīnde, stud. med. un Kate Gorijās. — Sazīni nu, kas žīdam paunā! — Varbūt tā paliks te tikai īsu laiku. Rozalīnde taču nebūs tik muļķe...

Divpadsmitais skats.

Pintulis. Lizbete. Seskis.

Seskis (ienāk no labās). Nu, labdien jūsu mājās!

Pintulis (izrauj Lizbetei vēstuli no rokām un bāž kabatā. Apgriezās pret Seski; neuzticīgi, bailīgi). Ah — labdien! —

Seskis. Jaunas ziņas, kaimiņ?

Pintulis. Ļaunas ziņas? (Uztraucas arvienu vairāk.) Lizbet, sameklē man tīru kreklu, bikses, zeķes... Ļaunas ziņas, kaimiņ? — Kas tās par ļaunām ziņām?

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, mums tiem sabiedriskajiem darbiniekiem jau cita nekāda labuma nav, kā tikai... Pareizi taisnība! Tādēļ es arī pienācu pateikt, lai tu sataisies tik uz sēdēšanu...

Pintulis (enerģiski). Ne par ko! — To tu no manis nedomā! Es nelaidīšos rokā. — Lizbet, ieliec man kulītē arī kādu gabalu cūkas speķa, kādu klaipu maizes... Es tūdaļ braukšu! — (Seskim.) Un par ko? Vai es viens esmu vainīgs?!

Lizbete. Ak, krusts un bēdas! Būtu mani toreiz klausījis, tāds posts nebūtu tagad jāpiedzīvo... Uz kuriem tu brauksi? Uz kuriem?! —

Pintulis. Vienalga uz kuriem: uz leišiem, uz igauņiem, bet rokā nedošos. Ne par ko! Lai mani dzīvu apēd? — Paldies!

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ...

Pintulis. Un kādēļ tikai man brūk virsū? Vai es viens tas vainīgais? — Direktors-rīkotājs — labi, bet vai es viens varu ko izdarīt, ko izrīkot? Tāpat visiem jābūt kopā, visi kopā spriež un dara.

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, tāpēc jau es arī pienācu pateikt, ka bez sēdēšanas tā lieta cauri neies. — Mēs jau gan varam pārrunāt šā un tā, bet savai kārtībai tomēr jābūt. Citādi neiet.

Lizbete. Ak, krusts un bēdas, ak krusts un bēdas! — Un tagad tu nu slapstīsies pa pasauli kā tekulis un bēgulis. Ak, krusts un bēdas!... Kam tev toreiz tā goda vajadzēja? — Citi tāpat būs iedzīvojušies mantā, bet tev tās ciešanas.

Pintulis. Lizbet, nekauc nu te, nekauc! Ej un sataisi ceļa kuli. Gan es zināšu, kas man darāms. (Seskim.) Revidentes, kādi nav! Kāpēc viņi nerevidē paši sevi? Kādēļ? Kāda viņiem tiesība mani revidēt? Visa pagasta sabiedrība mani izbīdījusi savā priekšgalā, tā mani nerevidē, tā nesaka neko, bet, skaties, šie bāzīs savus degunus iekšā, kur viņiem nav nekā ko meklēt!

Lizbete. Un tā esot valdīšana? Tā esot demokrātija?!

Pintulis. Vecen, nejaucies tu vīriešu darīšanās. Ej, dari, ko tev liek. Gan es zināšu, kas man jā dara.

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, gan mēs paši zināsim. Viņš jau gan tā domā, ka varētu šā un tā, bet es saku —

Lizbete (vaimanādama un acis slaucīdama iet prom).

Trīspadsmītais skats.

Pintulis. Seskiš.

Pintulis. Vai tad tu jau runāji ar viņu? Pie kā viņš apstājies? Varbūt ka var tā — tā pašu starpā? —

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, varētu jau arī tā. Kam tad patīk tās dienas kavēt tagad, darba laikā?

Pintulis. Kāds viņš izskatās? jauns? vecs? — Ja ir šī laika cilvēks, tad jau varēs nodarīt visu ar labu. Nu, ziedosim, teiksim, labai lietai kādu mazumiņu un būs labi.

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, labi vien jau jābūt, kā citādi. Ar labu jau vienmēr var tikt tālāk, kā ar ļaunu...

Pintulis. Ko tu te gvelgzdi, runā skaidri: tu redzēji viņu? runāji? Kāds viņš ir.

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, vai tad tu nu viņu nepazīsti? Nepazīsti Dzilnu?

Pintulis. Kādu Dzilnu?!

Seskiš. Vai tad mums ir vēl kāds cits Dzilna ar? Tik vien jau ir, kā tas viens vienīgais, kam tagad, vasaras vidū jāsteidz meitai kāzas taisīt. Ko darīsi, jāsteidz, daba negaida, daba jokus neprot, citādi iznāks kristības papriekšu, nekā kāzas. Un kur tad tas kauns, he, he, he.

Pintulis. Ja, par ko tad tu īsti runā? Par kādu sēdēšanu tad tu runāji?

Seskiš. Nu, par mūsu pašu bankas valdes sēdi! — Dzilna grib naudu kāzām. Es domāju, jādod jau būs cilvēkam, ja pats pratisies vien neaizliegties arī mūsu priekšā. Kā visiem esam devuši, tā dosim arī viņam...

Pintulis. Saki, vai tu neesi tagad pelnījis pa galvu?

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, kas ir, tas ir. Es jau neiešu melot.

Pintulis. Un nekādu revidentu no Rīgas nav? Tu zini to skaidri?

Seskis. Revidentu? — Pareizi taisnība, kaimiņ, revidentu nav.

Pintulis (nosplaujas. Sparīgi). Ak, nolādēts, kā pārbiedēja mani! — Un tad arī saucas par sabiedrisku darbinieku, lasa laikrakstus...

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, kas ir, tas ir! Avīzes es arvienu izlasu no viena gala līdz otram.

Pintulis. Bet ej paprasi, ko tāds saprot no visa tā, ko izlasījis? — Ej paprasi, vai tāds saprot, kā viņš mani pārbiedējis? — Pa galvu tādām un neko vairāk!

Seskis. Pareizi taisnība — — Nē, tā nesaki vis kaimiņ, ka es nesaprotu to, ko lasu. Es saprotu visu! — Tev gan, kaimiņ, šad un tad noiet greizi, teiksim, ar to saprašanu, bet par mani tā nesaki vis.

Pintulis (nostājas bargi Seska priekšā). Man noiet greizi ar saprašanu? — Saki vēlreiz to!

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, es varu arī otrreiz to pateikt. — Viņreiz, atceries, tu teici, ka mums, direktoriem tāda pat tiesība ņemt kukuļus no tiem, kam mēs piešķiram aizdevumus savā bankā, kā pāvestam atlaist grēkus.

Pintulis. Nu nu, vai tā nav?

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, tā nav vis! Es vēlāk to lietu pārdomāju no visas gruntes un atradu, ka tā nav vis, kaimiņ.

Pintulis. Tā, tā nav? Bet kā tad tas ir? — Saki tu man, kādēļ tad visi to dara, ja tas tā nav?

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, visi tā dara, bet tā nav, kā tu teici.

Pintulis. Ja tu būtu mazdrusciņ apgrozījies labākā sabiedrībā, tad tu zinātu, ka tā ir gan. Piemēram es! Es esmu redzējis dažu labu tīrāku purnu, nekā tavu nenoskūto ģīmi un man vajag tikai vienu aci uz mest uz šiem kundziņiem, lai zinātu, kas tiem aiz ādas. Nesaki tu man! — Un ir jau arī pareizi! — Ja tu gribi iegūt sev kādu labumu, nenoliedzies tā priekšā, kas tev to labumu var dot vai nedot. Nevienš tev neliek taisīt parādus. Tāpat kā pāvests nevienam neliek grēkot. Bet ja tu gri-

bi iedzīvoties mantā parādus taisīdams, maksā tam, kas tev pašķir ceļu uz parādu taisīšanu, tāpat kā esi grēkojis, — maksā pāvestam, ja gribi no tiem vaļā tikt! — Tā tās lietas! —

S e s k i s. Pareizi taisnība, kaimiņ, tā tās lietas gan izliekas, bet tā viņas nav. Tu to nesaproti, kaimiņ, tādēļ, ka tu esi mazāk skolots, mazāk izglītots, nekā es. Pareizi taisnība, kas ir, tas ir!

P i n t u l i s. Es esmu mazāk izglītots? Es?

S e s k i s. Pareizi taisnība! Es esmu divus gadus ilgāk skolā gājis, nekā tu. Un tev jau toreiz ar tām mācībām gāja tā vien, tā vien. Atceries tik, kāds negals tev bij ar mazo reizes rēķinu. Atceries tik, cik reižu tev tā dēļ bij jāpaliek bez pusdienām. Bet man! — — Kas ir, tas ir!

P i n t u l i s. Lielies vien, lielies vien! — Bet kādēļ tad pagasta sabiedrība arvienu izrauga mani, kad jābrauc uz Rīgu kaut ko no kungiem izlūgties? Kādēļ? — Tādēļ, ka es tā protu visu labā izvaidēt, tā izgausties, ka ne pats velns netiks gudrs, vai mums mēris vai ūdens plūdi uzbrukuši. Lūk, kādēļ!

S e s k i s. Pareizi, kaimiņ, bet ar to pāvesta un grēku atlaidām tev misējies. — Redzi, tādēļ, ka pāvestam nebij vis tiesība grēkus atlaist par naudu, Dievs viņu pārmācīja un uzsūtīja tādu vīru uz kakla, kā Mārtiņu Luteri. Bet ko kāds padarīs mums, ko pati sabiedrība izbīdījusi savā priekšgalā? Neko! Tā jau parunā gan viens otrs: jāņem tik runga rokā un jāiet uz Rīgu. Bet pie izrunāšanās vien arī paliek. Ko tu padarīsi tādām, ko pati sabiedrība izraudzījusi par savu varas nesēju? — Pareizi taisnība, kaimiņ, kas ir, tas ir! — Es jau neiešu melot. — Cik reižu man pašam, arot vai ko citu darot, visvairāk gan arot, jo tad zirgs tik iet uz priekšu un tu ej pakaļ, itin — kā nekas nebūtu darāms un pa galvu grozās visu visādas domas, cik reižu, es saku, man pašam nav iešāvušās prātā domas, uzrakstīt visu patiesību, kā ir un kā vajadzētu darīt, lai glābtu visu sabiedrību no galēja posta, piesūtīt savai avizei lai nodrukā. Ja tik būtu tā laika vairāk. Pareizi taisnība, kaimiņ, kas ir, tas ir! Cik reižu man viss

tas nav mālējies priekšā! Tad viss tik jauki rīmējas, ka pašam bail paliek. — Bet ko tu darīsi, ka nav tā laika! —

Pintulis. Tu rakstītu avīzē? Tu?

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, rakstītu gan. Lai nāk cilvēki pie prāta.

Pintulis. Nu, tā jau ļaudis sen dzirdēja runājam, ka tu neesot nekāds saimnieks mājā.

Seskis. Pareizi! — Pag, kaimiņ, tā atkal nav, kā tu saki. Kas tad manu māju valda, ja es neesmu nekāds saimnieks?

Pintulis. Valdīt jau valdi gan, bet kas tad tur liels arī ir? Un nav arī nekāds brīnums! Ja saimniekam tā sāk pa galvu mālēties un rīmēties, tad uz posta vien visam jāiet. Ļaudis runā — —

Seskis. Pag, kaimiņ —

Pintulis. Vai es zinu, bet ļaudis tā dzird runājam, ka tavu maizes klaipu suņi rejot, kā ezi. Vai es zinu? — Bet taisnība ir, ka nevienam nav tik lāčcauzainu rudzu, kā tev.

Seskis (pieceļas. Dusmīgs). Pag, kaimiņ, to tu man pierādīsi, kādi suņi manu maizi rējuši...

Pintulis. Vai es zinu, ļaudis tā runā.

Seskis. Pareizi taisnība — — Par tevi arī ļaudis runā šo un to.

Pintulis. Ko ļaudis par mani runā?!

Seskis. Vai es zinu, bet runāt runā daudz.

Pintulis. Unsvat, to tu esi padarījis! To neslavu tu man esi palaidis ļaudīs!

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ...

Pintulis. Pagaidi, to tu man pieminēsi! Rūgti pieminēsi! (Dusmīgi prom pa vidu.)

Četrpadsmitais skats.

Seskis.

Seskis (viens. Brītiņu stomās un nezin, vai iet, vai palikt. Uzliek cepuri galvā, tad atkal noņem to un uz pirkstu galiem pieiet pie durvīm, pa kuņģam izgājis Pintulis un skatās pa atslēgas caurumu. Uztraukts atlec no durvīm un skrien ārā pa kreisi. Saimes istabā kliegz). Ļautiņi, glābjat, glābjat! Viņš palicis traks. Glābjat! —

Piecpadsmitais skats.

Lizbete.

Lizbete (ieskrien no labās). Saimniek, saimniek! Brauc! Glābies, bēdz mudīgi. Ak, kungs un Dievs, nu būs viss pa galam, pa galam! (Ārā dzirdama automobiļa sirene un motora troksnis.) Pagalam viss, pagalam! — Negods, negods, negods un ļaužu izsmiekls. (Nokrīt uz krēsla un vaimanā, paslēpusi galvu rokās.)

Sešpadsmitais skats.

Lizbete. Rozalinde. Alfonss.

Rozalinde (veiklā gaitā ienāk pa labi). Tikai uz priekšu, tikai uz priekšu! — Te nu mēs esam galā. (Ierauga Lizbeti. Iztrūkusies.) Māmiņ!

Lizbete (vaimanā). Pagalam, viss pagalam...

Rozalinde. Māmiņ, mīlā, kas noticis?! Nelai-me? Tu raudi?! Kāda nelaime? — Alfonss...

Lizbete. Meitiņ tu? — Tēvs — —

Rozalinde. Kur ir tēvs? Kas noticis ar tēvu? — Runā, runā, māmiņ — —

Septiņpadsmitais skats.

Lizbete. Rozalinde. Alfonss. Pintulis.

Pintulis (ienāk pa vidu ar medību bisi rokā). Kur tu paliki mēlnesi, neslavas cēlājs, tu?!

Rozalinde (ieraugot tēvu izbīstas, klieudz). Ah—h—i.

Lizbete (izbījusies. Klieudz). Ah—h—i. Saimniek, ko tu darīsi! — Ah—h—i...

Pintulis. Kur viņš palika?! — Ah, aizmucis! — Es viņam... (Krata bisi.)

Rozalinde. Kāds pārsteigums mums, Alfonss... Kāda sagaidīšana! — Tēt, atjēdzies, tā esmu es, tava meita, tava Rozīte...

(Priekškars.)

OTRAIS CĒLIENS.

Skatuve tā pati, kas pirmajā.

Pirmais skats.

Lizbete. Rozalinde.

Rozalinde (sēd pie galda un uzpošas). Tagad, māmiņ, nav vairs tie laiki, kā toreiz, kad tu biji jauna. Tagad ir kultūras laiki, bet toreiz bij, toreiz bij — —

Lizbete. Es jau, meitiņ, nesaku neko, ja tik tas viss nemaksātu tik briesmīgu naudu. Šīs pašas kārbīņas, kas tev tagad priekšā, droši vien maksās katra savus desmit, divdesmit santimus.

Rozalinde (smejas). Desmit, divdesmit santimus?! Māmucit, saki jau droši: latu, divus un trīs. Par santimiem mēs gan nevaram nekādu kultūru pirkt.

Lizbete. Vai—i, Dieviņ, tad jau labāk iztikt bez tās, bez tās — kā viņu sauc... Tādu naudu! —

Otrais skats.

Lizbete. Rozalinde. Marlize.

Marlize (ienāk no kreisās). Piens vārās. Vai cienītā pavēlēs...

Rozalinde (galvu nepaceldama). Cienītā jaunkundze tev jāsaka. Kad es jau būšu salaulāta, tad tu varēsi saukt mani arī tikai „cienītā“ vien. — Tā, Marliz, mācies uzvesties un runāt! —

Marlize. Cienītā jaunkundze pavēlēs tūdaļ nest iekšā, vai gaidīt?

Rozalinde. Vai mans līgavaiņa kungs jau piecēlies?

Marlize. Es nezinu...

Rozalinde (papildina). — Cienītā jaunkundze. — Marliz, cik tev grūta galva. Tā tikai pavisam prasti cilvēki runā: es nezinu, es zinu; — es nevaru, es varu. Smalkā sabiedrībā tā neviens nerunā.

Marlize. Es nezinu, cienītā jaunkundze.

Rozalinde. Tā! — Tā pareizi. Tāpat, kā es, runādama ar tevi, uzrunāju tevi par Marlizi, tāpat arī tev — (Paceļ galvu.) Bet kas tad tas?! Marliz, tu arī krāso lūpas?

Marlize (aizsedz seju ar roku). Es, cienītā jaunkundze...

Lizbete. Kungs Dievs, stāvi tu man klāt!

Rozalinde (smejas). Lai nu vēl kāds saka, ka kultūra nelauž ceļu arī klusajā lauku sētā! — Bet tā taču to nedara, Marliz! Tu esi nošķiedusi ar krāsu visu ģimi.

Lizbete. Ej tūdaļ nomazgā sava pūslas. Un tūdaļ pat! — Paskaties tik, ko izdomājusi.

Rozalinde (nopietni). Jākrāso tikai, tikai. Paskaties uz mani, tā... tā, bet ne tā, kā tu...

Lizbete. Ej tūdaļ nomazgājies! Kad saimnieks ieraudzīs, tev labi neklāsies. Kā tu varēsi govīs slaukt ar tādu purnu? Govīs tevi vairs nepazīs. Izbīdies no tevis un aizraus vēl pienu. Kā tu tūdaļ pat ietu mazgāties! —

Rozalinde. Pag, Marliz, kur tu ņēmi lūpu krāsu?

Marlize (apmulst). Es, cienītā jaunkundze...

Rozalinde. Tā ir: tu esi bijusi pie mana lūpu zīmuļa.

Lizbete. Un arī tas vēl! Marliz, kaunies!

Marlize (tuvu raudām). Es tikai mazu druscīņu, tikai mazu druscīņu... Es nezināju, ka viņš tik neganti pervē...

Rozalinde. Manu dārgo lūpu krāsu!

Lizbete. Saimnieks tev atvilks no algas. Vai tu maz jēdz, ko tādas lietas maksā? Vienu latu, divus latus, trīs latus un vēl vairāk tas maksā! Viens mazs, mazs picīņš maksā smagu naudu. Tā nav vis ratu smēre, ko var ziest ar mentni, tas nav vis sviests, kas nemaksā tikpat kā nekā. Ja. Saimnieks tev to atvilks no algas un tas tev būs par mācību.

Marlize. Piedodat šo reiziņu... es nekad...

Lizbete. Es tev nekā nevaru piedot. Ja Rozalindes jaunkundze — un saimnieks tev piedod, tad. — Bet no algas tev atvilks!

Rozalinde. Un manu pūderi arī tu esi grābusi?

Marlīze. Pavisam mazu drusciņu...

Rozalīde. Tā jau es skatos... Mazu drusciņu!
Tu, ar saviem resnajiem pirkstiem pagrābsi mazu drusciņu?! — Fui, Marlīz.

Marlīze. Piedodat šo reiziņu...

Rozalīde. Nu, labi, bet lai tas vairs nekad, nekad neatkārtotos! Ej, nomazgājies un zini, ka otrreiz es vairs nepiedošu.

Marlīze (ātri prom).

Trešais skats.

Lizbete. Rozalīde.

Lizbete. Tu arī esi pārāk mīksta dabas. Kam tev tā vajadzēja uz reizi piedot? Tā nevar. Ar gājējiem tā nevar. Tu viņus izlutini. Man jau nepatika, ka tu vakar atdevi viņai savas zīda zeķes.

Rozalīde. Ak, māmiņ, tās jau bij pavisam novalkātas.

Lizbete. Nemaz nebij tik novalkātas. Vēl gluži labi varēja salāpīt.

Rozalīde (pārsteigta. Smejas). Salāpīt? Zeķes?! Kas gan tagad zeķes lāpa? — Kad zeķei pēda pušu, paveik mazliet uz leju. Kad nevar vairs pavilkt uz leju, — pagriež caurumu uz augšu. Kad nevar vairs ne šā, ne tā, — met prom.

Lizbete. Pasargi Dievs! sviest prom labas zīda zeķes?!

Rozalīde. Ja tagad kāda moderna dāma lāpītu zeķes, viņu izsmietu no pankām laukā. Tad jau labāk staigāt ar caurām zeķēm! (Pievāc savus tualetes piederumus.) Tā, diezin vai Alfonss jau piecēlies? Kā piens atkal neatdziest.

Lizbete. Es iešu raudzīt...

Ceturtais skats.

Rozalīde. Pintulis.

Lizbete (ārā ejot durvīs sastopas ar Pintuli). Kas zin, tu, vecīt, redzēji mūsu znotiņu?

Pintulis. Nē, nē — neredzēju vis! (Nomet cepuri uz galda, apsēstas un slauka sviedrus.) Uch, tā, tā, tā! Tad ir gan Dieva laiciņš tagad! — Es saku, viss aug griezdamies. Vēlinie mieži pēc pēdējā lietus zili melni. Itin kā zinādami, ka Pintuļos kāzas gaidāmas un alus darāms.

Rozalinde (spoguļa priekšā vēl frizuru sakārto-dama). Ko tu, tēt, domā uz manām kāzām pats alu darināt?

Pintulis. Ja, kas gan cits to darinās?!

Rozalinde. Es domāju... es domāju, mūsu kāzās būs smalka sabiedrība vien. Vai tā gribēs dzert pašdarinātu alu?

Pintulis. Smalka sabiedrība? Vai smalkā sabiedrība nevar dzert vecā Pintuļa darināto alu, ja jau tai labs viss, ko vecais Pintulis, ko mēs, zemnieki, ražojusi? --

Rozalinde. Es nu tā nezinu, tēt. — Būs jāparunājas par to ar Alfonsu...

Pintulis (kaut ko atcerēdamies. Jautri). Tu man esi liela šķelme!... Ja, liela šķelme. (Draud ar pirkstu.)

Rozalinde. Es, tēt?

Pintulis. Ja, tu! — Ko tu man toreiz rakstīji par savu Alfonsu?

Rozalinde. Ko es rakstīju, tēt?

Pintulis. Es zinu, tu, šķelme, gribēji veci drusku pabiedēt. — Un nobiedēji arī! Es biju varen dusmīgs toreiz. Bet tagad — —

Rozalinde. Bet tagad, tēt?

Pintulis. Tagad, protams, vairs ne. Tagad man vairs nav nekāda iemesla dusmoties. — Bet toreiz! — „godīgs jauneklis“ — ha, ha, ha! — „Ceru, ka jūs arī viņu iemīļosit tāpat, kā iemīļoju es...“ Godīgs jauneklis! Un tādu lai mēs iemīlotu?

Rozalinde. Vai tu, tēt, domā, ka Alfonsš nav godīgs jauneklis? — diezgan godīgs? —

Pintulis. Ja, paldies! — Paldies par tādu godīgu jaunekli. — Kādēļ tu man tūdaļ nerakstīji, ka viņš ir arī tekošo ūdeņu eks—ekspeditors?

Rozalinde. Tekošo ūdeņu ekspluatācijas padomes loceklis, tēt.

Pintulis. Nu, labi! Man pietiek, ka tik viņš kādā padomē. — Kādēļ tu man to tūdaļ nerakstīji?

Rozalinde. Es nezināju, ka tas tev izliksies tik visai svarīgi zināt.

Pintulis. Šķelme, šķelme, šķelme! — Itin kā tu pati arī to nezinātu, ka visur tur, kur nāk naudiņa un nav nekāda darba, dibina padomes! Bet kas prot iesēties kādā padomē — vienalga kādā! — tas jau vairs nav nekāds „godīgs jauneklis“, bet cienījams, gudrs un vērā liekams vīrs. Izliecies vien, izliecies vien, ka tu to nezinātu!

Rozalinde. Bet, tēt!

Pintulis. Vai tu zini, ko tavš „godīgais jauneklis“ tagad pats man pateica?

Rozalinde. Es nezinu to, tēt.

Pintulis. Viņš teica: tēt, — viņš jau tagad sauc mani tāpat, kā tu! — tēt, viņš teica: ar godu vien tagad neviens nevar cauri tikt. Tagad visi skatās tikai uz to, kur nauda nāk! Nauda, nauda, nauda! Kam nauda, tas gudrs, kam nauda, tam gods! — Ja, akurāt tā viņš man teica. Un tas man patīk. Tūdaļ var redzēt, ka cilvēks saprot lietu. — Ministrs viņš būs! Tev nemaz tik ilgi nebūs jāgaida, kad tu būsi ministra madāma un visi tevi jau pa gabalu sveicinās un locīsies. Viņš saprot lietu!

Rozalinde. Cik es esmu laimīga, tēt, ka arī tev patīk mans Alfonss.

Pintulis. He, he, he... tavš „godīgais jauneklis“, he, he, he. Ir jau labi, mans bērns, ir jau labi. — Kas tur nāk?! — Ah, mans kaimiņš. — Tagad, Rozalinde, apskaties, ko dara tavš „godīgais jauneklis“. Man drusku jāaprunājas ar kaimiņu.

Rozalinde. Ja, tēt! (Pievāc savus tualetes piederumus un iet.)

Piektais skats.

Pintulis. **Seskis.**

Seskis (noliek bozi istabas kaktā, nostādījis cepuri uz tās). Pareizi taisnība, kaimiņ: mums būs jāparunājas.

Pintulis. Tikai šoreiz bez lielīšanās, kaimiņ. Pagājušo reizi tu mani nāvīgi apkaitināji, kaimiņ, bet vai mums būs to pieminēt? —

Seskiš. Pareizi taisnība, vai tādēļ mums būs ķerties pie plintes? — Ja.

Pintulis (vēlīgi smejas). Ah, tu redzēji gan, ka es lādēju plinti? — Es jau tā domāju. Un nobījies ne pa jokam? — Es jau tā domāju. Nu, kas bijis, bijis. Kopā mums jādzīvo, kopā sabiedrības labā jāstrādā. (Sasniedz rokās.) Apsēdies, kaimiņ.

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ. Tāpat jau arī es domāju. Visu mūžu tepat kaimiņos nodzīvojuši, ne vienu reizi vien saskrējušies un, ja Dievs liks dzīvot, ne vienu reizi vien vēl saskriesimies. Vai tādēļ ilgu naidu turēsi... Pag, rītu mums nolikta tā sēdēšana...

Pintulis. Ja, tā kā būtu gan.

Seskiš. Nāksi, kaimiņ? Tas Dzilna plijas virsū kā melna nakts.

Pintulis. Ja, viņš plijas virsū... Es to lietu pārdomāju. Šoreiz mēs nevarēsim vis viņam līdzēt. — Kāzas! Meitas kāzas, es domāju. Vai tas būs kāds lietderīgs izdevums!

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ. Cilvēks tik vēl vairāk grims parādos iekšā. — Ja jau tu tagad esi tukšnieks, kur tad tu tos zelta kalnus grābsi pēc kāzām. Pareizi taisnība, kaimiņ.

Pintulis. Tā sauktā morāliskā atbildība gulstas uz mums, ko sabiedrība pati izbīdījusi visiem priekšgalā. Mums jāzin, kam mēs dodam, kam ne, kam var dot, kam ne. Akurāt tāpat, kā pāvestam vienīgajam visa noteikšana un zināšana, kam grēkus var piedot, kam ne un par cik.

Seskiš. Pag, kaimiņ, ar to pāvestu tu tik daudz vis neplāties. Tā lieta akurāt tāda neiznāk.

Pintulis. Nu, nu, nu! Iznāk, vai neiznāk, vai mums sarunā visu tā būs izsvērt. — Bez tam — arī manai meitai būs kāzas.

Seskiš (lec augšā un sveicina). Pareizi taisnība, kaimiņ, kā es dzirdēju, tad tavs nākamais znots ir pie tevis.

Pintulis. Tencinu par sveicienu! — Ja, viņš ir te.

Seskiš. Īsteni sakot, kaimiņ, tādēļ vien jau es arī nācu šodien. Es domāju, izrunāsimies divatā vien par to Dzilnu un pametišu vienu aci arī uz tavu znotu.

Pintulis. Kādēļ tikai vienu aci? Skaties droši ar abām. Paldies Dievam, man viņa dēļ no pasaules nav jākaunās. Daiļš cilvēks un — gudrs! Gados gan vēl jauns, bet jo gudrs. — Naudu pazīst, nebīstas!

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ! — Vai nu tava Rozale, tāda gudra vīra meita, būtu izraudzījusi šādu tādū. Tik jau pasaulē ir tāds spēks, ka gudrība pievelk gudrību, manta mantu un nabadzība — nabadzību. — Pareizi taisnība, tā tas ir. — Tam Dzilnam, cilvēkam, būs jāiztieks ar to pašu nabadzību arī turpmāk. —

Pintulis. Ja, kaimiņ, man pašam būs vajadzīga nauda...

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, pašam rīkojamas kāzas, kā tad! —

Pintulis. Nē, ne kāzām! Kāzām man, paldies Dievam, pietiks pašam savas naudas. Bet znotam vajag darbā.

Seskiš. Pareizi taisnība, znotam vajag darbā! —

Pintulis. Viņam liela šepce. — Viņš ir tekošo ūdeņu eks—eks—nē, es nepateikšu vis, kādas padomes priekšsēdētājs viņš ir, bet vieta liela. — Apdomā tik, cik Latvijā nav ūdeņu, tie visi tek un viņam vienam pašam par tiem jādomā! — Ja! Nauda nāk, kā pa reni. Bet kur nauda nāk, tur arī naudu prasa. To jau tu pats arī sapratīsi.

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, sapratīšu! — Naudu viņš dabūs, viņš nevar to nedabūt tādēļ, ka viņš tavs znots. — Un ja viņš gudrs cilvēks, tad arī bez visas galvas laužšanas sapratīs, kas jādara...

Pintulis. Kā tu to domā, kaimiņ? —

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, te pat nav ko domāt! — Dzilna paliek Dzilna, tam mēs varam naudu dot, varam arī nedot, bet tavam znotam nauda jādod. Pareizi taisnība, jādod! — Bet vai mēs tādēļ lai ciešam zaudējumus? —

Pintulis. Es tevi lāgā nesaprotu, kaimiņ. Tu taču negribēsi —

Seskiš. Pareizi taisnība, tu taču negribēsi, lai mēs zaudējam savas divas procentes katrs. Viņš tev būs znots, tu viņam tās vari uzdāvināt, bet mēs tie citi direktori? Vai tur jārunā?! — Pareizi taisnība, to pat bērns saprot, ne vēl gudrs šī laika cilvēks.

Pintulis. Pag, tur kāds nāk! —

Sestais skats.

Pintulis. Seskiš. Rozalinde. Alfonsš.

Alfonsš (uznāk no labās; klanas). Labrīt, tēt! —

Pintulis. Labrīt, dēls!

Alfonsš (mēmi palocīdamies apsveicina Seski).

Seskiš (pieceļas un iet smaidīdams pretī Alfonsam).
Es skatos... es skatos... Tas pats jau, kaimiņ, būs tas tavš znots?...

Rozalinde. Ja, Seska kungs, tas ir mans ligavainis Alfonsš Rutka kungs... Ja jums kādreiz Rīgā kāda svarīga darīšana, neaizmirstat mūs, — kad mēs jau būsim vīrs un sieva.—Alfonsš, tas ir tētiņa kaimiņš, Seska kungs.

Pintulis. Mans kaimiņš, ja. Arī sabiedriska darbinieks, tā sakot, bankas direktors tūdaļ aiz manis, ja!

Seskiš. Pareizi taisnība, kaimiņ, sabiedriska darbinieks... Ja, nekas, braši noaudzis, braši noaudzis. Varens pāris ar tavu Rozali, kaimiņ, varens pāris.

Alfonsš (klanās un sniedz roku). Prieks — iepazīties!... Centīšos iemantot jūsu labvēlību, direktora kungs.

Pintulis (Alfonsam). Tas tai lietā, par kuŗu mēs runājām, zini!...

Seskiš. Pareizi taisnība, kai— znota kungs, pag, kā jūs sauca?

Alfonsš. Rutkis. Alfonsš Rutkis — tekošo ūdeņu ekspluatācijas padomes loceklis. — Man ir tas gods!...

Seskiš. Pareizi taisnība! Augsts dienests; liels dienests... Dzirdēju jau, dzirdēju, ja—a...

Alfonsš (glaimots). Jūs bijāt tik laipni ievākt par mani tuvākas ziņas?

Septītais skats.

Pintulis. Seskis. Rozalinde. Alfonss.
Lizbete.

Lizbete (iesteidzas no labās). Saimniek, ja tu nesavaldīsi tos ļaudis, es nezinu, kas tad notiks! — Tā jau vairs nav dzīve, tā ir katorga!... ar šiem katordzniekiem, ja!...

Pintulis. Nu, nu, nu?...

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ!...

Lizbete. Es jau tā domāju!... visu pavasari es manīju, ka man trūkst un trūkst... Papriekšu es domāju, tas ir tas maita suns Kāravš. Vienreiz es tā kā manīju, ka viņš apēd ziepju gabaliņu. Ko var zināt, es domāju, viņš iemācījies arī olas zagāt no ligzdām. Vienreiz jau mums tāds suns bij, kas zaga olas, ziepes un visu, visu...

Pintulis. Sist to maitu nost! — Skādi darīt?! Kāds man labums no tāda suņa gabala? — Par velti tikai jābaro un tad vēl tādu nepateicību! —

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ!...

Lizbete. Nekā, saimniek, es tik par nepatiesu esmu apvainojusi savā sirdī šo goda lopiņu. Tagad es zinu, kas zog manas olas. Un vēlreiz es tev saku, ja tu negādāsi par kārtību mājā, es to neizturēšu, es nomiršu...

Pintulis. Te nu bij — nomirsi! Kāds man labums no tam, ka tu nomirsi? — Tikai liekas izdošanas vien!

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, izdošanas par bērēm un visu pēc tam — —

Pintulis (īgns apsauc Seski). Pag, netaisies tu visur iekšā! (Lizbetei.) Tad runā jel vienreiz skaidri un saprotami, kas tur bij?!

Lizbete. Tas bij tā! — Es uzkāpu uz kūts augšas sagrābstīt kādus pakaišus sivenu mātei. — Nu—u un tā nu es tur kūņojos vienā kaktā, otrā kaktā, vienā pažobelē un otrā pažobelē. Uz vienu reizi es manu, ka pa kūts augšu vēl kāds staigā. Es paceļu galvu un — žēlīgais debesu tēvs! — tas ir tas ganelis...

Pintulis. Tas deiglis? tas knēvelis? — Kas viņam uz kūts augšas ko meklēt?

Lizbete. Pag, ļauj visu. — Es šim uzsaucu: „puika, ko tu te dari?“ — Šis papriekšu satrūkstas, tad, ko domājat, sāks visādas izrunas. — „Ēs, viņš teic, nācu skatīties, kur tai mūsu katenei bērni,“ viņš teic. — Kādai katenei? — es šim pretī, — mums nemaz katenes nav mājā. — Es katenes nevaru ciest to pašu bērnu dēļ, bet ja no tā gājuma ko turu, tad turu tikai runcišus! — „Bet es domāju,“ tā šis man pretī, „ka tā katene un tai vajadzētu tagad būt bērniem.“ — Pag, es domāju, tev, puis' ir kaut kas aiz ādas! — Parādi kabatas! — Un ko jūs domājat! — vienā kabatā divas, otrā — veselas trīs olas. Bet apakšā pie lūkas stāv Donats...

Pintulis. Tas derglis? tas knēvelis? — Kas viņam tur ko stāvēt? — Kumpans ar to puiku?

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, kas šim tur būtu ko stāvēt... Manai saimniecei vienreiz uz mata tāpat...

Pintulis. Pag, nemaisies starpā, lai izstāsta. — Nu, ko šis? — Uz vienu roku ar to olu zagli?

Lizbete. Uz vienu roku, kā tad! — Es šim turpat no augšas uzprasu: „Ko tu, Donat, te dari?“ — „Ēs nakū, saimnīc, es verūs.“ — „Ko tu veries?“ — „Ēs uz Artūru verūs, saimnīc.“ — „Ah, tagad es saprotu, kūmiņ: Artūrs zog manas olas un tu viņas apēd!“ — Es apskaitos — —

Pintulis. Tas ir skandals! Tas ir nedzirdēts skandals! — Policejai nagos tādus. Vairāk neko, kā policejai nagos!

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ...

Lizbete. Bet ko šis?! — Šim vēl liela mute: „Nu, bodā mieert arī naišu! Kai dorbu dūnat, — dūnat arī paēst.“ — Kā, vai tev kāds liedzis ēst? — Ēd, cik gribi, ar mēru un svaru tev neviens nedod. — Bet šis: „Kū tad mun dūd ēst: reitā putra un siļķe, vakarā putra un siļķe. Skai nūst beidzūs. Lūnu namoksai, ēst nadūd...“ Tad es paliku nikna, kā zēvele.

Pintulis. — Ko, manu ēdienu smādēt?! — Manu ēdienu? Vai es pats ēdu ko, citu, kā saime? — Es ēdienu laikos vienmēr turu šis durvis vaļā, lai saime redzētu pati savām acīm, ka es ēdu to pašu, ko viņi. Un tad vēl nav labi?! — Nē, te citādi nevar, te darbs policejai! —

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ! — Grūti mums, zemniekiem, iet, iekams mēs kādu gājēja kaulu dabūnam, bet vēl grūtāk, kad tas dabūts...

Pintulis. Kāds man labums no tādiem gājējiem, kas mani apzog?!

Lizbete. Es saku, no kā tad tev to lonu maksās, kad tu manas olas aprij? — Un paskaties tik rudeni: gan tad tu līdīsi dārzā zagt ābolus, burkānus un diez' ko vēl ne...

Pintulis. Pag, es tomēr ievedīšu kārtību mājā! Policijai es viņu tomēr neatdošu. — Tev taisnība, kaimiņ, gājējus tagad nevar viegli dabūt! — Bet tās skādes viņi man tomēr samaksās! (Nem kalendaru no sienas, lai ierakstītu tanī zaudējumus.) Mums ir sešas vistas un gailis... Labi!... sešas vistas un gailis... sešas vistas un e — — tas iztaisa dienā septiņas olas... Septiņas olas dienā à desmit santīmu gabalā, tas iztaisa... iztaisa mēnesī...

Astotais skats.

Pintulis. Seskis. Rozalīde. Alfonsis.
Lizbete. Marlīze.

Marlīze (ienāk no kreisās ar putras bļodu un liek to uz galda. Noraudājusies. Berž acis ar delnām. Grib iet, tomēr vēl paliek).

Rozalīde (visu laiku savrūp sarunājusies ar Alfonsu). Tētiņ, tev drusku misījies. Gaili arī Pintuļos olas nedēj, tā tad var būt tikai sešas olas dienā ja pieņem, ka katra vista katru dienu dējusi pa olai.

Pintulis. Tas nekas! To atvilks vēlāk... Ar labu jau arī Donats nepiekāpsies. Te būs tiesāšanās. Un tad atvilks to nost.

Lizbete. Marlīz, ko tu vēl gaidi? — Un kas tad tev? — Tu visu rītu staigā tāda nošņurkusi. Kas tev kait? —

Pintulis. Ja, patiesi, Marlīz...

Marlīze. Es, saimniek, arī eju! — Ja jūs Donatu un Artūru tā, tad es arī...

Pintulis. Ko es daru Donatam? — Un kas tev ar Donatu?

Marlīze. Donats... Donats man... (Raud.)

Lizbete. Pasargi Dievs! tad ir arī tām sievietēm prāts. — Labs, kad tik bikses kājā. — Donats pliks kā mazais pirkstiņš, pašai nav ne tik, cik melns aiz naga un šiem jau — —

Pintulis (pārtrauc Lizbeti). Klusu! — Nu, kas ir ar Donatu? Runā skaidri.

Marlīze. Kad Donats nepaliek te, es arī nepalieku. Es arī eju prom.

Pintulis. Ko tas nozīmē?! — Kas tad govis slauks, kas cūkas baņos? — Tā jau ir — —

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, tā jau ir — —

Pintulis. Vai tad es Donatu atlaižu? — Viņš var palikt! — Par viņa zagtajām olām viņš man samaksās, bet vairāk nebūs nekā. Es atvilksu viņam no algas un mēs dzīvosim...

Marlīze. Donats pats nepaliks.

Pintulis. Pats nepaliks? — Kādēļ? — Viņš var palikt! — Saki tu viņam, ka viņš var palikt un strādāt, kā līdz šim. — Skādes, protams, viņam būs jāatlīdzina. Citādi neiet. Kārtībai jābūt.

Marlīze. Ak, Dievs, ak, Dievs! es nekā nesaprotu, kas te būs, kas ne! (Skrien prom.)

Devītais skats.

Pintulis. Seskis. Rozalinde. Alfons.

Lizbete.

Alfons. Vai man būtu atļauts iebilst kādu vārdu šai svarīgajā sociālajā jautājumā?

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, tas ir sociālistu jautājums. Es arvienu esmu domājis par to, ka te ir sociālistu pirksts klāt, ka tie gājēji tik vāren droši.

Pintulis (slauka sviedrus. Igni Seskim). Pagaidi, netaisies tu arī visur ar savu gudrību iekšā! (Alfonssam.) Nu, redzi, znotiņ, kāda ir mūsu dzīve te uz laukiem, kā mums te jāplēšas uz visām pusēm... Kad tu aizbrauksi Rīgā, tad pastāsti to savam ministram, savam

direktoram vai kāš tev tur augstākais, ko tu pats savām acīm esi redzējis un piedzīvojis.

Seskiš (starpā). Bet vai viņi ticēs?

Pintulis. Viņi neviens to nezin un netic! — Viņi domā, ka mums te tīrās kungu dienas vien ir un ka no mums var tikai plēst un plēst, likt nodokļus un tā joprojam. Pasaki to, lai viņi zin.

Seskiš (tāpat). Pareizi taisnība... Bet vai viņi ticēs?! — Es jau teicu, kaimiņ, ka man arvien mālējas priekš acīm, ka vajadzētu visu to sīki un smalki aprakstīt un — —

Pintulis (īgni). Tad stāvi jel tu klusu, ko tu zini? —

Seskiš (turpina stāstīt Rozalindei).

Alfonsš. Tēt, vai man būtu atļauts iebilst kādu vārdu?

Pintulis. Pareizi, znotiņ. Ko tad tu īsti gribēji sacīt?

Alfonsš. Es domāju, tēt, ka te vislielākā vaina ir kultūras trūkumam — —

Pintulis. Kādam trūkumam?

Alfonsš. Kultūras! — Tautas zemajā kultūras līmenī...

Pintulis. E... e... Hm, nu, ja! — Varētu jau arī, varētu jau arī, ja tā rocība būtu mazliet lielāka... Varētu jau arī, protams, ne jau katru dienu... (Ātri apķeras. Lizbetei.) Dod viņiem galdā vēl vienu silki. Ja viņi manu ēdienu smādē, liec katram divas silkes priekšā, lai ēd, cik grib.

Lizbete (ātri prom pa kreisi).

Desmitais skats.

Pintulis. Seskiš. Rozalinde. Alfonsš.

Pintulis (sauc pakaļ). Tikai lai nedomā te nekādu dumpi taisīt! Lai ēd, iet diendusā un pēc tam — pēc tam — (Alfonsam.) Es zinu, znotiņ, ko tu gribēji teikt, es ļoti labi visu saprotu! — Un pilnīgi piekrītu tev. — Ja, ja es varētu dot viņiem biezpiena tik, cik viņi grib, tiro paniņu pienu vien, ja, tad jau būtu labi... Bet kur

to lai ņem? — Ko mēs dosim sivēniem? — Bet kāda dzīve būs mums un jums, ja mums nebūs sivēnu, pusčūču un bekona cūku? — Apdomā pats! —

Alfonss. Atvainojat, tēt, jūs mani pārprotat. Es nebūt nedomāju, ka jums saimei vajadzētu grūst baltu biezpienu vien iekšā, bet gan rūpēties par viņas kultūrālā līmeņa pacelšanu.

Pintulis. Es saprotu, es saprotu, ko tu gribi, bet — e. —

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, bet — e —

Rozalinde (ātri pārtrauc sarunu ar Seski). Tēt, Alfonss domā, ka saimei vajadzētu dot zināmu izglītību, zināmu gara gaismu... Tas jau neko daudz nemaksātu — —

Pintulis. Gara gaismu... Vai viņi no tās ko sapratīs?...

Alfonss. Sākumā, protams, neko daudz nesapratīs, bet ar laiku pieradīs. Man šai lietā ir savi piedzīvojumi: kādam manam draugam arī bij tāds pat negals ar gājējiem. Vasaras vidū pagalam sazvērējās: ies prom, kildojās ar pašu, smādēja ēdienu, bet kad viņš ievilka radiofonu, uz reizi bij miers.

Pintulis. Radiofonu?! Pasargi Dievs, to taču par velti ne — —

Rozalinde. Varētu dot viņiem lasīt grāmatas... avīzes...

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, avīzes der... Tu pats teici, ka tas pats puika, kas tagad zaga tavas olas kūtsaugšā, kopmoderniecībā zog arī citu avīzes. — Pareizi taisnība, ja viņam tā nesās prāts uz lasīšanu, dod lai lasa.

Pintulis. Avīzes vēl varētu... bet grāmatas lai paliek. Vai viņi daudz gudrāki tiks no grāmatām...

Vienpadsmitais skats.

Pintulis. Seskis. Rozalinde. Alfonss.
Lizbete.

Lizbete (ienāk no kreisās).

Pintulis. Nu, vai ēdīs? — Nomierināsies? —

Lizbete (parausta plecus). Dievs tēvs vien to zin augstībā!...

Pintulis. Ja, Lizbet, mēs te nospriedām, ka saimei uz priekšu jādod — — jādod — nu, kā taču viņu sauc?! — Ar vienu vārdu sakot, kad tu būsi kopmoderniecībā, pasaki, lai man arī sūta vienu avīzi. Uz mana rēķina... Protams, tas gan līdzot, bet — e... Visai jāsteidzas ar to arī nav... Kad tu būsi kopmoderniecībā, tad apdomā labi...

Alfons s. Un mūzika! — Kā tā nomierinā visu ļaunumu, visas dusmas. — Rozalinde, sirsniņ, vai nav taisnība? Cik reižu mēs paši neesam saskrējušies par tīriem niekiem, bet tad aizejam uz kafejnīcu, paklausamies labu mūziku un viss mūsu starpā ir atkal labi.

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, mūzika patīk. Redzi tik, kā tie kalpu ļaudis paši krīt uz mūziku: katru svētvakaru, katru svētdienu tie rīko ballītes te vienā, te otrā norā, klausās mūzikā un danco. Pareizi taisnība, mūzikā ir laba lieta.

Alfons s. Tēt, jūs nemaz nevarat iedomāties, kāds spēks un vara ir kultūrai uz cilvēku raksturu un dabu! —

Pintulis. Pag, man tas vārds, ko tu te tā daudzini, jāpieraksta. Citādi es viņu atkal aizmirsīšu. Kā tas bij? (Abi ar Alfonsu raksta kalendarā.)

Seskis (Lizbetei). Pareizi taisnība, kaimiņien, darīt mums kautko vajag. Tā vairs nevar, kā līdz šim. — Arī tā nevar, kā te pats pirmiņ brēcu: — policijai nagos un beigās!

Lizbete. Nu, aptekas jau arī sirds.

Seskis. Pareizi taisnība, aptekas, bet tagad tādi laiki, ka jādara kas ir — —

Lizbete. Es esmu domājusi un domājusi, kamēr vai durna galva paliek, bet izdomāt nekā nevaru. — Es tik vienu lietu gribētu zināt: kas te mūsu pusē ir tas sociālists, kas tos gājējus kūda?!

Alfons s (beiguši rakstīt). Ja jūs gribat pārbaudīt kultūras lielo spēku, mēs varam tūdaļ pat to izmēģināt. — Rozalinde, ko tu saki, vai nevarētu atnest, ko?

Rozalinde. Es nezinu... varētu jau pamēģināt.

Alfons s. Tēt, šurp braukdami mēs paņēmām līdz patafonu...

Pintulis. Ko paņemat līdz?

Alfons s. Patafonu ar visām platēm un adatām.

Pintulis. Ak, Kungs un Dievs, kas viss nav šais laikos jāpiedzīvo! — Ar adatām?

Alfons s. Mēs varam izmēģināt. Noliksīm saimes istabā, lai uzspēlē...

Pintulis. Lai uzspēlē... ar visām adatām?

Alfons s (pamet Rozalindei ar galvu). Iesim, sirsnīgi...

Pintulis. Ja, tas neko nemaksā...

Divpadsmitais skats.

Pintulis. Seskis. Lizbete.

Seskis (turpina sarunu ar Lizbeti). Pareizi taisnība, kaimiņien, kas te ir tas sociālists un kam viņš mums te vajadzīgs? — Vai valdība patiesi nekā nedomā darīt, lai atvieglinātu zemnieka cīņu ar to?! — Pareizi taisnība, jaunības dienās mēs arī bijām — bijām... Atceries tik, kaimiņ, kā mēs paši gājām, dziedājām un — —

Pintulis. Ak, tu arī vari runāt un apnikt, kā rūgta nāve! — Nu, mēs gājām! nu, mēs dziedājām! nu! — Bet kādēļ mēs gājām un dziedājām? — Mēs cīnījāmies ar melno bruņnieku! Saproti, tādēļ mēs gājām, dziedājām un — uzvarējām!

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ, mēs uzvarējām. Melnā bruņnieka vairs nav. Kas tiesa, tas tiesa...

Pintulis. Ja tik valdība gribētu... Neviena te tāda — tāda nebūtu... Diezgan! Melnais bruņnieks uzvarēts! Nekāda cīņšanās vairs nebūs. Diezgan! — Ja es būtu valdīšana, es uzsauktu tā, ka visi pakši nodārdētu: diezgan!

Trīspadsmitais skats.

Pintulis. Seskis. Lizbete. Donats.

Donats (uznāk no kreisās ar putras bļodu rokās. Pārskaities). Nu, skatīs, saimnīk, vai šī putra ādama? Vai ar taidu putru var cilvēks dzeivūt?

Pintulis (iztrūcies; stomas). Kā, Donat, kas putrai vainas? — (Maisa ar karoti putru.) Putra, kā daždien putra: balta, tumīga... kunkulīši lai iekšā. (Pieiet pie galda un apmaisa putru tur.) Uz mata tāda pati, kā šī te... Es, Donat, ēdu to pašu putru, kā tu un visa saime.

Donats. Nūmieert taidu putru ādūt var, ne dzeivūt. Suns taidai gaļām ejūt kāju pacals, ne eidīs!...

Pintulis. Donat, Donat, ko tu runā! Apdomā tik, ko tu runā! — Pamēģini tik un tu redzēsi, ka vēders tiks pilns un viss būs labi.

Donats (skatās atpakaļ, it kā ko gaidīdāms). Nē, es naēdīšu šaidas putras! Naeidīšu! —

Lizbete (pamāj ar galvu Seskim). Sakūdīts, skaidri redzams, ka sakūdīts! (Donatam.) Donat, ja tev šodien putra neliekas laba, tad jāprasa Marlizei, kas tai vainas, kādēļ tā slikta. Es šorīt iedevu Marlizei putramus, pienu — visu, kas vajadzīgs kā katru rītu un putrai vajadzēja būt labai, kā katru dienu. Marlizei jāzin, — kas ar putru noticis.

Donats (arvienu atpakaļ atskatīdamies). Ak, tai, nu Marleize tai vainīgā?! Nikai nabius! Marleizi jūs likat mīrā! (Uz skatuves uzlido liels koka kauss.) Un savu putru strēbjat paši! (Nomet putras blōdu zemē.)

Lizbete. Vai Dieviņ, vai Dieviņ! —

Pintulis. Kas tad tas? — dumpis?

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ... —

Lizbete (paceļ kausu). Kas to te svieda! — Kas to svieda?! —

Pintulis. Dumpis?! Hm, Donat, ja tu uz vietas, uz vietas... ja tu ar labu... es saukšu policiju... Donat, apdomā...

Donats. Es nabeistūs policeijas! Sauc. Izmoksoj man lūnu un es eju. Eid pots savu putru un darej savu dorbu. Izmoksoj man lūnu! —

Pintulis. Nerunā nu blēņas, Donat. Uz kurieni tu gribi iet? —

Lizbete. Donat, tu arvienu esi bijis tāds prātīgs puisis un nu uz vienu reizi... Pasaki man, kas tevi uz to sakūdīja?

Donats (nesapratis). Kas mani sakūda? Navīns nakūda... Es gribu savu lūnu un tis ir viss! —

Pintulis. Nu, labi, labi, Donat! — izrēķināsimies... Bet apdomā labi, ko dari. Es tev nebiju slikts saimnieks, to tu nevari sacīt, labāku diez' vai tu dabūsi...

Lizbete. Pasaki tik man, kas tevi samusināja. — Un ja tev, Donat, negribās silķes es došu tev biezpienu... Gribi biezpienu? —

Donats. Es gribu savu lūnu...

Pintulis. Stūrgalvis tu esi, Donat! — (No saimes istabas atskan gramafons.) Nu, labi, labi, izrēķināsimies. (Paņem no sienas kalendaru un šķirsta to.) Tas būs tā: divi jauni pinēkli ā viens lats gabalā, viena jauna pātaga... olas... Pag, cik to olu iznāca?! — septiņas olas dienā, septiņas olas dienā —

Donats. Par kaidām ūlām tu runoj, saimnīk? Par kaidām?!

Lizbete (starpā). Liec mierā tās olas, lai paliek! — Dievs ar tām! Vai mēs nabagi paliksim?!

Pintulis. Bet tās maksā naudu, Donat! — Nu, labi, ja saimniece par tevi aizlūdz, lai tad arī paliek. — Tas iztaisa kopā, iztaisa kopā... Cik tas iztaisa kopā?..

Četrpadsmitais skats.

Pintulis. Seskis. Lizbete. Donats. Marlīze. Artūrs.

Marlīze (durvīs pa kreisi). Donat, nāc! —

Donats (paskatās atpakaļ šaubās, iet, vai palikt. Paliek).

Pintulis (turpina aprēķinu). Tas iztaisa kopā... Ja tik vēl kas nav palicis nepierakstīts. — Olas tā tad neskaitīsim šoreiz klāt.

Marlīze. Nu, paklausies, Donat, kā mūziķis spēlē!

Donats. Es jau arī klausūs — klausūs: mūziķis, kas mūziķis...

Artūrs (uzlec uz skatuves, saķer Donatu aiz elkoņa). Nāc, Donat, paskaties to ērmu! Lai paliek viss, nāc!

Donats. Es jau klausūs — klausūs — Es dūmoj —
īšu arī... (Artūrs, Donats, Marlīze prom pa kreisi.)

Piecpadsmītais skats.

Pintulis. Seskis. Lizbete.

Pintulis. Tas iztaisa kopā, tas iztaisa...

Lizbete (izrauj viņam kalendaru). Ko nu māžojies
(mēda) iztaisa, iztaisa... Vai tad tu neredzi, ka Donats
aizgāja un nu ir atkal viss labi?! —

Pintulis. Aizgājis? — Tad ir gan savs spēks tai,
tai — kā taču viņu sauca?! —

Seskis. Pareizi taisnība, kaimiņ. darīt mums kaut-
ko vajadzēs. Citādi dzīvošana vairs nebūs.

(Priekškars.)

TREŠAIS CĒLIENS.

Skatuve tā pati agrākā.

Pirmais skats.

Lizbete. Rozalinde.

Lizbete (sēd pie galda un raud). Ak, Dievs, meitiņ, kāda tagad mana dzīve, to es nevienam cilvēkam nevaru izstāstīt!

Rozalinde (uzliek līdzcietīgi Lizbetei roku uz pleca). Māmiņ, vai tad jums tiešām tik slikti iet ar saimniecību?

Lizbete. Ko nu par saimniecību runāt! Ar to kā gājis, tā iet. Lai kāds gads, sava iztikšana iznāk vienmēr. — Nebaidies, arī tevi izskolosim līdz galam, bet — — (šņukst).

Rozalinde. Nu, — bet? Neraudi nu un izstāsti visu, kas tavu veco sirsniņu nospiež.

Lizbete (norauš degunu priekšautā. Sparīgi). Viss jau būtu labi, ja tētis nebūtu sakūlies ar to banku.

Rozalinde. Ar to banku?...

Lizbete. Nu, jā! vai tad tu nezini, kādi tagad laiki un kāds tētis? Tagad jau viens otram aci no pieres rauj laukā, bet tētis santima garām nelaidīs, ja tik kā to aizķers. Un pats tā plēsās un bija, kamēr tika par direktoru... Te tev nu bij! — Nu viņi te nāk un buras, nāk un dīberē, kā darīt, kā būt, bet — aste visiem āliņģi iesalusi. Tagad pats sēd kā uz karstām oglēm. Tā neko neizliekas, bet tikko padzird ko, tā acis uz mežu vien raugās.

Rozalinde. Kas tad tur ir ar to banku? — Nav kaut kas kārtībā? —

Lizbete. Vai es zinu? Ko es no tādām lietām saprotu, tikai to jūtu, ka labi nav. Pats no dienas dienā gaida diezkādus revidentus no Rīgas un taisās mukt.

Rozalinde. Mukt? — Uz kuŗieni?!

Lizbete. Vai es zinu? — Prasi, vai viņš pats to

lāga zin?! — Bet mani tāda dzīve pagalam kremt kopā.
— Nakti pat, kad suns sētā pa miegam ierejas, es jau esmu
augšā un klausos, vai tik jau nenāk ķērāji.

Rozalinde (atģizdamās). Bet tad tak tētīm vajag būt naudai! — Un lielai naudai! Par kaut kādu nieku viņš tak neies — —

Lizbete. Naudai vajag būt, tas tiesa. Vai tad nu tiešām visas tās ļaužu valodas no gaisa grābtas un bankas izūtrupēto lāsti tukši nieki? — Naudai vajag būt, bet kur viņa, to Dieviņš viens un pats tētis zin.

Rozalinde. Un tev viņš arī to nesaka?

Lizbete. Nesaka, meit, nesaka nekā.

Rozalinde. Tad es saprotu tavu stāvokli!...

Lizbete. Izbēgs?! — kur šis izbēgs? — Es zinu, arī viņš pats netic savai bēgšanai un taisās uz sēdēšanu. Bet naudu viņš noglabājis, lai būtu pēc tam. — Un man viņš atstāj tikai to raižu un kaunu nastu vien, to vien. (Šņukst.)

Rozalinde. Ja, tagad es saprotu tavu stāvokli! — Bet tu taču esi viņa likumīga sieva. — Pie mums, Rīgā, neviens tā nedara. Lai tas kāds direktors, lai tas kāds uzticības vīrs vai kas, par sievām gādā visi — ko es saku: sievām! — pat vienkāršām klātgulētājām jau laikus noraksta vasarnīcas, automobiļus, naudu un tad tik ķeras pie lietas...

Lizbete. Nekā, meitiņ, nekā. No manis viņš slēpj tāpat, kā no katra svešnieka.

Rozalinde. Tad te vajag ko darīt! — Bet to tu zini, ka tētis glabā savu naudu tepat mājā? —

Lizbete. Tepat, tikai es nezinu, kur...

Rozalinde. To lietu tā nevar atstāt! (Nem krēslu, pakāpjas uz tā un pārmeklē skapja augšu.)

Lizbete. Nav, nav! — Te nav. Es jau arī esmu izmeklējusi visas malu maliņas, bet kā nekā, tā nekā.

Rozalinde. Cik tas muļķīgi! (Turpina meklēt pa istabu, apskata grīdu, padauza ar pirkstu pa sienām.) Cik tas muļķīgi.

Lizbete. Nav, nav! Es jau arī esmu izmeklējusies tiku tikām.

Rozalinde (noslauka puteklus no pirkstiem). Vai zini ko, māmiņ?! Pameklēsim vēl abas divas. Un ja atradīsim, vai zini, ko tad darīsim? — Tad tētīm neteiksim nekā un brauksim abas divas uz Rīgu. Ja? — Tu dzīvoši pie manis, tu varēsi gulēt rītos cik ilgi vien gribēsi, ēst, kas vien tev garšos un valkāt visas manas vecās kleitas. — Ja? Vai tu neesi pūlējies diezgan savā mūžā? Lai nu pūlas citi! Vai nē?

Lizbete. Ko nu es, meitiņ, vecs cilvēks.

Rozalinde. Ja tētis izturas pret tevi tā, tad arī viņš nevarēs nekā pārnest. Tu dzīvoši pie manis un beigts. — Varbūt viņa noslēpto naudu atradis kāds cits, kā mēs to varam zināt?! — Māmucit, ja? —

Lizbete. Ko nu es, meit, vecs cilvēks...

Rozalinde. Pameklēsim abas divas, ja? —

Lizbete. Te nē, te nē. Te nav ko meklēt. Te visi kaktu kaktiņi jau pārmeklēti. Ēkāš nebūs. Ja būs, tad būs kautkur dārzā vai ārā...

Rozalinde. Nu, iesim pameklēt dārzā. (Saker Lizbeti aiz elkoņa un trallinādama un dejodama ved to pa kreisi.) Ak, tu mana veca zelta māmuliņa! Kā tad mēs mīļi dzīvosim abas divas — un bez raizēm!...

Otrais skats.

Pintulis. Alfons s.

(Skatuve īsu brīdi tukša. Tad Pintulis atver durvis pa labi un ielaiž Alfonsu ar patafonu.) Šite, šite iekšā! Liec to ērmu galdā un tad sāc man stāstīt visu no gala. (Mudīgi aizver durvis un steidzas pie galda.) Tu saki: adatas. Parādi man, kādas tās izskatās...

Alfons s (rāda). Adatas ir še. Tās maksā simts gabalu vienu latu. Lēts prieks.

Pintulis. Tālab, veselu latu!... Izskatās gan drīz kā kurpnieka nagliņa, nemaz ne kā adata... Tālab es arī domāju! Es savu mūžu neesmu dzirdējis, ka kāda adata, spraud tu viņu kur spraudams, tā pikstētu, tā rēktu un tā ālētos, kā šī. Reizu reizēm jāsmejas, vai gribi, vai nē un tiešām būtu ko brīnīties, ja nezinātu, ka tā ērmošanās vien. — Ja, ko tā pasaule arī neizgudros! Var-

būt izgudros vēl tādu adatu arī, kas dod pienu, ko? —
Tad vairs nevajadzēs turēt govīs nemaz, ko?

Alfons s. Jūs pārprotat, tēt. Šī adata jau nemaz
nav tā, kas rada skaņas. Visas skaņas, redzat ir šai pla-
tē. Bet adata...

Pintulis. Bet tu tak man stāstīji par šīm adatām
brīnuma lietas...

Alfons s. Ja, bez labas adatas arī plate neskan,
tas tiesa.

Pintulis. Tālab!... Bet ej nu tu visu to izproti.
Galvas jaukšana vien tik iznāk. Bet vienu es gan gribētu:
prom braukdams tu, znotiņ, atstāj man šo ērmu še.

Alfons s. To jau var, sievas tēv... (Glaimi.) Kad
es saņemšu Rozalīdes pūra naudu, nopirkšu citu.

Pintulis. Tu nopirksi citu, tas tiesa, bet man šis
būs labs diezgan. — Tad es katru dienu ēdienu laikā likšu
viņu saimes istabā, lai pļerkst. Ja jau tiem ļautiņiem tā
patīk tā — tā, kā tu viņu dēvē? —

Alfons s. Jūs domājat kultūru, sievas tēv?

Pintulis. Nu, ja, to pašu! Lai tad arī viņi klau-
sās, kad tik viņi nezākā manu putru, nezog manas olas...

Alfons s. A propos! Sievas tēv, mēs tā neviļus
iesākām runāt par Rozalīdes pūru. Vai tagad nebūtu iz-
devīgs brīdis par to parunāties drusku skaidrāk.

Pintulis. Kādu skaidrību tu gribi? — Kad mana
galviņa reiz kritīs, Rozalīde mantos visu, kā še stāv un
iet. Vairāk bērnu man nav. Rozalīde manto visu!

Alfons s. Ļoti pareizi, sievas tēv, ļoti pareizi. Bet
jūs vēl esat pašos spēka gados. Pasargi Dievs, ne Ro-
zalīde, ne es jūsu nāvi negaidām. Tomēr mums vajadzēs
sākt pašiem savu dzīvi.

Pintulis. Ja, tā jau būs, tā jau būs! Dzīvi jums
vajadzēs sākt pašiem savu. — Nu, ko mēs tur daudz ru-
nāsim: ja jūs dzīvotu uz laukiem, tad Rozalīde dabūtu
tāpat kā visas turīgu saimnieku meitas pūrā: divas go-
vis, vienu zirgu, pederu ratus, sēklu un maizi līdz jau-
nai... Par citiem sīkumiem nav ko runāt... Pilnu ie-
dzīvi viņa dabūtu...

Alfons s (vīlies). Nē, uz laukiem mēs nedzīvosim!

Pintulis. Tālab!... Nu, ko tad? — tad jums vajadzēs tos lopinus pārdot...

Alfonss (vēl vairāk vilies). Žēlīgais Dievs! ko tad tagad lopi maksā? — Ko mēs par tiem dabūsim?! — Tur iznāks naudas, labi, ja vienu vakaru kafeznicā pasēdēt un mūzikā paklausīties. — Sievas tēv, tā taču nav jūsu nopietnība, es ceru?

Pintulis (uztraukts skrien pa skatuvi). Tādi jūs man visi esat! Tādi jūs esat, sākot no augstākā līdz zemākajam, no ministra līdz šveiceram: kad zemnieks piesola jums to, ko viņš pats ar savām sūrām pūlēm ražojis, tad jūs zināt iesaukties: „Žēlīgais Dievs, ko tagad lopi maksā! — dod man naudu!“ — Bet kur lai mēs to naudu nemam? Pasaki, kur?!...

Alfonss. Nu, sievas tēv, lai par naudas trūkumu sūdzas citi, jums gan to nevajadzētu darīt.

Pintulis. Kādēļ man nē? Kādēļ man nē?!

Alfonss. Jums taču ir visādi blakus ienākumi.

Pintulis. Ah, es jau tūdaļ domāju, ka tu uz tiem mērķē!

Trešais skats.

Pintulis. Alfonss. Artūrs.

Artūrs (uzlec no kreisās ar vēstuli rokā).

Pintulis (Artūram). Nu, kas ir?! Ko tu šaudies te kā nebalta stunda? —

Artūrs. Saimniek, te būs atkal viena vēstule. Un piena meistars teica...

Pintulis. Vēstule? kam, man?

Alfonss. Tā būs man. Ah, es jau viņu gaidīju. (Saņem vēstuli, atplēš to un lasa.)

Pintulis (nomierinās). Es jau domāju! Kas tad man rakstīs! — Nu, ko piena meistars teica?

Artūrs. Piena meistars teica, lai šonedēļ pēc naudas nebraucot. Diezin, vai būšot.

Pintulis. Pēc naudas lai nebraucot?! (Alfonsam.) Tu dzirdēji, znot, ar kādām ziņām mūs, zemniekus, iepriecina: pēc naudas lai nebraucot! — (Artūram.) Un kad tad lai braucot?

Artūrs. To neteica. Teica tik, lai pasaku, ka lai nebraucot, diezīn vai būšot.

Pintulis. Māki nu dzīvot! Māki nu tu man dzīvot, ja esi gudris. Gājēji prasa naudu, nodokļi jāmaksā, visi prasa, prasa un prasa, bet tas pats mazumiņš, kas būtu dabūnams, tomēr nav dabūnams. Māki nu! (Artūram.) Nu, ej, paēd un tad marš ganos! —

Ceturtais skats.

Pintulis. Alfons s.

Alfons s (izlasījis vēstuli, uztraukts pieceļas no krēsla un sāk nervozi skraidīt pa skatuvi).

Pintulis (pavada viņu acīm). Sliktas ziņas?

Alfons s (īgni). Ja... Nē... Kas nu par sliktām: mana krustmāte saslimusi.

Pintulis. Krustmāte?

Alfons s. Ja... Kas nu tā par slimību vecam cilvēkam. Sen jau bij laiks mirt. — Tur man gaidāms mantojums. — Aicinā mani atpakaļ uz Rīgu. Jābrauc būs...

Pintulis. Liels mantojums tur gaidāms?

Alfons s. Ko nu, kas tas par lielo: tūkstoši divdesmit, trīsdesmit būs. — Ja, kā tad palika ar mūsu lietu, sievas tēv?

Pintulis (sasit plaukstas). Divdesmit tūkstošu latu! — Tā jau ir bagātība, bet viņš par to tikai plecus parausta, kā par nieka lietiņu!...

Alfons s (nepacietīgs). Ar mūsu lietu, sievas tēv... Rozalinde man teica...

Pintulis. Ak, tā, tu arvienu vēl par to pašu pūra lietu gribi runāt. — Ja, pie kā tad mēs palikām? —

Alfons s (ar ironiju). Jūs runājat par divām govīm un zirgu, bet Rozalinde...

Pintulis. Ak, ko! kad mēs runājam, tad runāsim mēs. — Ko Rozalinde varēja teikt vai solīt? Rozalinde vēl ir tīrais bērns un no tādām lietām nekā nesaprot.

Alfons s. Jums viņa ir bērns, sievas tēv, bet citiem? — Es pateicos par tādu bērnu! Jūs sēdus nokristu, ja jūs — ja jūs — —

Pintulis. Ko? Ko—a?

Alfons s (apvaldās). Neko, sievas tēv... Rīgā nemaz bērnu nav, sievas tēv.

Pintulis. Nu, ja, Rozalinde mācās študierēt par dakterieni... Tad jau viņa vairs nevar būt nekāds bērns, tas taisnība, bet, bet — e... Viņa būs dakteriene!

Alfons s (ar ironiju). Ja—a, viņa būs. Bet arī tikai būs. Mantojums arī viņai būs, bet es gribu dzirdēt, kas viņai tagad ir. Viņa pati man teica, ka tā saņemšot ne mazāk, kā desmit tūkstošus skaidrā.

Pintulis (saķer galvu). Desmit tūkstošus?! Kur tas ir dzirdēts? — Pasakās. Tikai pasakās tā naudu mēra pūriem un siekiem, ne kur citur.

Alfons s (nepacietīgi). Cienījamais kungs, es neesmu še tādēļ, lai dzītu ar jums muļķīgus jokus. Nobeigsim lietu, ko iesākām un tad — —

Pintulis. Un tad?

Alfons s. Un tad redzēsim, kas tālāk darāms. — Cik Rozalinde dabūn pūrā skaidras naudas? Man nav laika te ilgi tirgoties. Mana krustmāte mirst.

Pintulis. Pareizi! jūsu krustmāte mirst nost un no tās jūs mantojat skaidru naudu!...

Alfons s. Cienījamais kungs, jūs protat bojāt cietiem nervus. — Es gribu skaidrību. Cik Rozalinde dabūn?

Pintulis. Pa, pa, pa! Mēs jau te neesam aukcionā, kur pēdējais vārds jāsaka līdz trešajam āmura sitenam. Pasauksim šurp Rozalindi, māti... Pārrunāsim to lietu kopīgi. (Saimes istabā sauc.) Artūr, vaj tu vēl esi tur? (Artūrs atsaucās: „Ja, saimniek!“) Ej, paskaties, kur saimniece un jaunkundze pašlaik un palūdz viņas abas tūlī iekšā. (Artūrs atsaucās: „Jā, saimnieks, tūlī!“) — Tā, viņas tūdaļ ienāks, tad pārrunāsim...

Alfons s. Ak, Dievs, kā man nepatīk šādas sīkas lietišas iztīrāt veselās konferencēs. — Jūs taču paši zināt, ko jūs varat un gribat dot. Ko sievieti zin no naudas lietām? Tikai velta laika kavēšana runājot un spriežot...

Pintulis. Nekas, mums jau neviens pakal neezenās.

Alfons s (satrūkstas). Ko tas nozīmē? — Varbūt tas uz mani mērķēts? —

Pintulis. Kādēļ? — Mani arī neviens vēl neķer.
— Klau, tur jau viņas arī nāk!

Alfonss (Lizbetei un Rozalindei ienākot apstājas skatuves dibenā ar muguru pret ienācējām).

Piektais skats.

Pintulis. Alfonss. Lizbete. Rozalinde.

Pintulis. Tā, nu mēs būtu visi kopā! — Apsēžaties, jaunskungs. Apsēdies, Lizbet. Apsēdies, Rozalinde.

Lizbete (apstājas skatuves vidū). Kungs, Dievs, kas tad nu būs?!

Rozalinde. Alfons!

Alfonss (pagriežas mazliet, paklanās). Cienītā jaunkundz!

Pintulis. Apsēdies, Lizbet.

Rozalinde. Un pat — cienītā jaunkundz'?!
Lizbete (ņem krēslu un lēnām sēstas). Ak, tad

saplēsaties gan jau? — Es jau tūdaļ domāju, ka ilgam tā labi vien neies un nevar iet.

Rozalinde. Alfons', es lūdzu izskaidrot, ko tava izturēšanās nozīmē? (Grib steigties pie Alfonsa, bet paliek.)

Pintulis. Apsēdies, Rozalinde! Mums jāpārrunā svarīgas lietas.

Rozalinde. Tēt, tu?... (Šņukst.)

Pintulis. Ja, Rozalinde, saki tu man vispirms, kas tas īsteni ir par švipstiņu, ko tu man te esi izvedusi? — Kas viņš tāds ir?

Lizbete. Tēv, ko tu runā?!

Rozalinde. Tēt! —

Alfonss (pagriežies). Cienījamais kungs!...

Pintulis (mēda). Ja, cienījamais kungs!... Man tā vien liekas, ka šis tev nav nekāds precenieks, bet — bete — vienkāršs tavas pūra naudas mednieks. Saki, vai tu viņu labi pazīsti?

Alfonss (pagriežas pavisam pret pārējiem un pānāk dažus soļus uz priekšu). Cienījamais kungs! ja jūs būtu spējīgi dot man gandarījumu, tad es to prasītu no jums.

Rozalinde. Alfonss!... tēt! — Ak, Dievs, es neizturēšu to! (Grasās krist Pintuļa priekšā ceļos.) Tēt, neizposti manu mūža laimi. Es mīlu Alfonsu. Es nevaru bez viņa dzīvot...

Lizbete (pieceļas un iet pie Alfonsa). Neņemat nu ļaunā, znotiņ, tēvs jau tāds nu vienreiz ir: viņš tik grib naudu ņemt, bet ne dot. Gan jau palēnām, pamazām... Gan jau viņš piekāpsies arī, tikai ne tik strauji...

Alfonss (Lizbetei). Jūsu meitas jaunkundze man gluži nepārprotami teica, ka viņai būs ne mazāk, kā desmit tūkstoši skaidras naudas pūrā... Bet ko man te sola? — Divas govīs un zirgu! — Ko es iesākšu ar govīm un zirgu? Vai es esmu ubags?

Lizbete (glauda Alfonsa plecu). Neklausaties, znotiņ, uz viņu un neņemat visu tā pie sirds, ko viņš saka.

Pintulis. Rozal, tu dzirdēji ko viņš saka? — Vai tu esi viņam to solījusi? —

Rozalinde. Ak, Dievs, tēt! — Nē, Alfons, ja tu tā runā, tad tu melo.

Alfonss. Es melojot?

Rozalinde. Ja, Alfons, tu esi mani pārpratis... Es gribēju teikt — tu neesi mani pareizi sapratis...

Alfonss. Cienītā jaunkundze, kā tad man vajadzēja jūs saprast? — Kā tad jūs bijat to lietu iedomājusies, ka es precu tikai jūsu strupo deguntiņu un jūsu krāsotās lūpas? — Un pēc tam maksāšu tos parādus, kādī jums Rīgā radušies, uzdzīvojot pa izpriecas vietām? —

Rozalinde. Alfons! ai — ih! (Taisās ģibt.)

Pintulis (pārsteigts). Kas tad nu tas bij?!

Lizbete. Kungs Dievs, stāvi man klāt!

Alfonss. Tādu muļķi šinīs laikos jūs gan vairs nekur neatradīsiet! — Es varu precēties, ja, bet tad man jāzin, kas man par to būs. Desmit tūkstoši, ja, tad es vēl varu riskēt. Rozalindes vekseli man būs tad tā kā tā jāmaksā, bet citādi — —

Rozalinde (nikni). Tu melo, tu melo kā kašķains suns! — Tēt, netici viņam! Neviens vārds, ko viņš tagad runāja, nav patiess. Netici, tēt!

Alfonss. Cienītā jaunkundze!

Rozalinde. Ja, cienītais kungs! Tagad arī es

redzu kas jūs īsti esat par subjektu. — Kas jums daļas gar mana pūra skaidro naudu? Vai mūsu noruna nebij tāda, ka arī pēc kāzām es pārvaldīšu pati savu naudu, lai vēlāk, šķiroties, nebūtu nekāda mantas dališana? Vai tā bij, vai nebij — atbildat?!

Alfonss. Arī pēc kāzām jūs slauksit savas divas govīs. — Nē, paldies, govu meitu man nevajag precēt.

Rozalinde. Šis maksāšot manus parādus! — Jāsmejas! Lai viņš samaksā vispirms savus. Lai viņš samaksā tās bikses, kas viņam kājā. Jāsmejas! —

Alfonss. Es redzu... es redzu, es esmu iekļuvis ļoti solidā sabiedrībā. (Vāc kopā uz galda atvērto patafonu.) Man ļoti žēl, cienījamā Pintuļa jaunkundze, bet še nu mūsu ceļi šķiras... Ja, ļoti žēl, bet... Neņemāt jaunā, cienījamais Pintuļa kungs (klanās pret to) un ļoti, ļoti cienījamā Pintuļa kundze... Dzīvē gadās visāda pārskatīšanās, bet labi, ja to pamana vēl laikā... Ar Dievu!.. (Iet pa labi.)

Pintulis (kaut ko atcerējies). Pag, jaunskungs! — tās skādes...

Alfonss (apstājas pie durvīm). Jūs vēlējaties?

Pintulis. Kas man atlīdzinās tās skādes, ko jūs man nodarijāt te dzīvodami?... Jūs taču ēdāt, dzērāt, gulējāt — kā kungs! Vai man kas no gaisa birst?!

Lizbete (rauj Pintuli aiz piedurknes atpakaļ). Vai tu liksies mierā! Ļauj lai iet! Paldies Dievam, ka tiekam no nelaimes vaļā...

Alfonss. Tās skādes, ja! Par nožēlošanu man jāsteidzas... Lūdzu, piesūtāt man rēķinu par tām skādēm. Ar Dievu! (Iet.)

Rozalinde. Jāsmejas!... (Kad Alfonss izgājis, iekliežas un kā izmisuma satriekta sabrūk pie galda.)

Sestais skats.

Pintulis. Lizbete. Rozalinde.

Pintulis (Rozalindei). Redzi nu, tavš godīgais jauneklis!... Es jau tūdaļ domāju, kur tu šinīs laikos un tanī pasaulē Bābelē, tanī Rīgā, ņemsi vairs godīgu jaunekli! Nav jau vairs tie laiki, kad mēs jauni bijām. —

Lizbete (pārmetoši Pintulam). Vai tu mitēšies, tēv! Pats redzi, kā bērnam sirsniņa sāp un viņš vēl te ar savu tītināšanos... (Rozalindei.) Neraudi vis, meitiņ, gan jau viss būs atkal labi. — Ak, Kungs, kādas bēdas kādreiz nav jāpārcieš un cilvēki pārcieš arī. Lai skrien, kas skrējējs ir, gan būs, kas neskries nekur.

Pintulis (Lizbetei). Ja, nu! Ja viss notiktu pēc tava prāta, tad mēs gan drīz vien staigātu ar ubagu tarbu. — Ko tu mani pīrmit aizturēji? — Es būtu vismaz no tā pasaules gājēja savas skādes atpakaļ dabūjis... (Paceļ Alfonsam izkritušo vēstuli no grīdas.)

Lizbete. Tas ar savām skādēm!

Pintulis (brīnas). Kas tad tas?! (Groza vēstuli rokā.) Tā pati vēstule, ko Artūrs pīrmin pārveda.

Rozalinde (paceļ galvu). Rādi man.

Pintulis (pasniedz Rozalindei vēstuli). Ja, kā tad tu domā gan tāļu dzīvē tikt, ja te katrs vazapķis nāks un par velti dienām ilgi ēdīs, dzers un mielosies? Uz tādu vīzi man tik būs tās raizes un pūliņi, bet šiem tas labums.

Rozalinde (izlasījusi vēstulīti, iekliedzas un par jaunu sabrūk uz galda).

Lizbete. Kas tur bij, meitiņ?! — Kas tur bij? — kas slikts iekšā rakstīts? —

Rozalinde (skaļi šņukst un elso).

Lizbete. Ak, Kungs un Dievs, nu atkal viss pagalam! —

Pintulis. Kas nu tur ļauns? — Šim tur Rīgā krustmāte nāvīgi saslimusi. Šis no tās mantošot milzu naudu. — Tādēļ jau arī sākumā bij tāds mazs mazītiņš — tētiņ, tētiņ, — sievas tēv un sievas tēv! — bet tikko izlasīja šo te, tikko saoda, ka būs nauda pašam, tā uzreiz palika liels. Nekā vairs sarunāt! — Man lai nestāsta, es tādus putniņus pazīstu!

Rozalinde (pamazām ceļ galvu arvienu augstāk). Šim krustmāte saslimusi?

Pintulis. Tā jau pats teica.

Rozalinde. Šim pašam būšot nauda?

Pintulis. Krustmātes mantojums, ja!

Rozalinde. Jāsmejas! — (Strauji pieceļas.) Cietums viņam būs, ne nauda! Katorga viņu Rīgā gaida, ne krustmātes mantojums! — Jāsmejas! — Vekseļu viltotājam kāds mantojums gaidāms? — Jāsmejas! —

Pintulis (izbījies). Vekseļu viltotājam? — Ko tu saki: vekseļu viltotājam?!

Rozalinde. Nu, klausies pats, kas šai vēstulē rakstīts! (Lasa) „Sveiks čomiņ! Nu, vecais zirgs, lasies nu tik pa diegu: visas tavas receptes, ko tu iespundēji kurpniekos, izrādījušies par tevis paša paceikinātiem. Darišana ar prokuroru. Uz redzi, tavs, tevi mīlēdams Žanis.“ Krustmāte šim? — Jāsmejas! — Diezin no kādas čiganu kuļbas izkritis, šim būs krustmāte, kas atstās mantojumu! —

Pintulis. Tās receptes ir tie vekseļi?

Rozalinde. Jāsmejas — nu, kā gan citādi?!

Pintulis. Tad jau... tad jau arī tie būs viltoti, ko viņš deva man...

Rozalinde. Tev viņš deva vekseļus? Par ko? — Kāpēc tu man tūdaļ neteici, ka viņš dod tev vekseļus?!

Pintulis. — Neteici, neteici... Vai tad veikala lietas sievišķiem kāds stāsta?! — Tā būs, ka arī tie būs viltoti. — Un tad es esmu smuki dimbā... smuki dimbā...

Rozalinde. Cik daudz naudas tu viņam devi pret vekseļiem? —

Pintulis (nedzird). Smuki dimbā... smuki dimbā... To naudiņu man vairs neredzēt, ja! (Lizbetei.) Klausī nu tu sieviešiem! Man vajadzēja nevien visas skādes pieprasīt, bet vēl ar suņiem no mājas izraidīt. Ja, ar suņiem! — Pag, viņš vēl nevar būt tāļu, es to izdarīšu vēl tagad. (Steidzas pa labi ārā.)

Lizbete (aiztur). Tēv, saimniek, ko tu gribi darīt? —

Pintulis. Suņus uzlaist viņam plecos, ja, to es gribu!

Lizbete. Tēv, apdomā, ko tu dari...

Pintulis. Nost, es pats zinu, ko daru! — Lai viņam paplucina bikses, kā viņš, bezgodis, plucinājis manu maku. (Atgrūž Lizbeti un izskrien pa labi ārā.)

Septitais skats.

Lizbete. Rozalinde.

Lizbete. Kas nu būs, kas nu būs?! — Ko nu mēs tik iesāksim? —

Rozalinde. Nu, akā mēs neleksim un mežā šo neliešu dēļ arī neskriesim. — Mēs turpināsim meklēt. — Māt, mēs turpināsim meklēt šodien, rītu — kamēr atradīsim, bet ar vīriešiem vairs nē un nē.

Lizbete. Meitiņ, ko mēs meklēsim? —

Rozalinde. Vai tad tu jau aizmirsi? — nu, tēva noslēpto naudu.

Lizbete. Ja, pareizi, to mēs meklēsim gan, bet diezīn vai atradīsim.

Rozalinde. Mums jāatrod un mēs to atradīsim, citādi arī man, arī man cilpa kaklā... Ak, Dievs, ko man nav maksājis tas pats nelietis, ko tēvs tagad ar suņiem rīda... Bet nu ir diezgan! Nevienu vairāk. — Vai tavš labāks par to pirmo? —

Lizbete. Ak, Dievs, meitiņ, būtu jau labi, ja tā varētu sirdi nocietināt, bet diez' vai tā varēs...

Rozalinde. Vajag varēt un basta! —

Astotais skats.

Lizbete. Rozalinde. Pintulis.

Pintulis (ienāk no labās). Kā ūdenī iekritis! (Piekusis atkrit krēslā.) Es izskrēju uz pakalna: — nekur neredz. Kā zemē ielīdis. Aizskrēju aiz dārza stūra: uz ceļa arī nav. (Elš.) Bet ja būtu ieraudzījis vēl, tad nu gan kundziņam plāni būtu gājis. Ēch, to viņš arī būtu pelnījis... (Rozalindei.) Bet nu tu, jaunkundz, saki, kā mēs savus rēķinus noslēgsim? —

Rozalinde (iekliedzas). Ai — ih! (Salimst.)

Lizbete. Tēv, ko tu gribi?! — Vai tad tu neredzi, ka bērnam sirds pilna savu bēdu, tu nāc vēl ar saviem —

Pintulis. Bēdu pilna? Tā laupītāja dēļ, kas tur tagad aizskrien? — Pfi, Dieviņ! Tas nekur neaizskries. Gan jau viņu reiz noķers. (Uzlec no krēsla un stipri žestikulē.) Un to viņš arī pelnījis. Ja es — ja es būtu — —

ja man būtu tā vara, es tādu blēdi, kas mani, zemnieku, tā piekrāpis, liktu pie visgrūtākajiem spaidu darbiem. Ja, taisni spaidu darbiem. Es viņam liktu... es viņam liktu no sausiem pinēkļu mezgļiem spiest eļļu ārā, ja, es viņam liktu...

Devītais skats.

Lizbete. Rozalinde. Pintulis. Seskis.

Seskis (ienāk no labās un paliek klusu stāvam. Nobījies).

Pintulis (turpina). Nekāds sods tādām, kas tā krāpj nabaga zemnieku, visas tautas vienīgo uzturētāju, nebūtu par bargu un smagu... (Pamana Seski. Arī nobīstās) Nu, kaimiņ?...

Seskis. Nu, kaimiņ... mums slikti...

Pintulis. Ko tu runā?! Nevar būt! — Lizbet, ceļa kuli!

Seskis. Man jau bij ziņa no pagasta nama... Es steidzos pār laukiem pie tevis, kaimiņ, ko nu lai dara?...

Pintulis. Ko nu lai dara? ko nu lai dara? Kā lai es zinu, ko nu lai dara? Tu jau esi liels grāmatnieks, tev vajadzētu labāk zināt, ko nu lai dara. Kā taču skan tā paruna: Darboties visiem kopīgi, bet bēgt — katram uz savu pusi... Lizbet, kusties, kad tev saka! Tu redzi, ka nav vairs laika.

Lizbete. Ak, Kungs un Dievs! Tur vēl kāds nāk: suņi rej...

Pintulis (izmisis). Kāds nāk? — Nē, nē! Lai nāk, kas nākdams, es neesmu mājā. Es neesmu mājā, saprotat. (Skraida pa skatuvi un kautko meklē. Beidzot lien pagaldē.) Miļā Lizbet, ātrāk ceļa kuli. Miļais kaimiņ... Pagalam!

(Priekškars.)